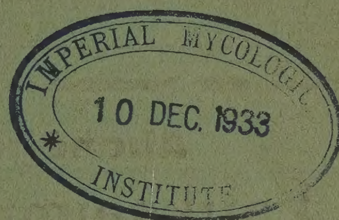
Latvijas Lauksaimnieks.

Nr. 2. 27. gads. 15. janvarī 1933.



Latwijas Lauksaimneeks

Latwijas Lauksaimneezibas Zentralbeedribas, Latwijas Peensaimneezibas Zentralàs Saweenibas, Kurlemes Lauksaimneezibas Beedribu Saweenibas un Latwijas Dahrskopibas Beedribas laikraksts.

:: Isnahk katra mehnescha 1. un 15. datumâ. ::

Abonešchanas maksa: ar peesuhtischanu par pusgadu (12 burtn.) Ls 4.50, par gadu (24 burtn.) Ls 9.—. Parakstischanàs uz ihsaku laiku neteek peenemta.

Sludinajumu maksa: uz wahka II. un III. l. p. un uz atsewischkas lapas tekstâ: 1/1 lapas puse Ls 90; uz sludinajumu lapam pirms teksta: 1/1 lapas puse Ls 80; uz sludinajumu lapam pehz teksta: 1/1 lapas puse Ls 70, neeskaitot 5% sludinajumu nodokli.

Parakstischanos peenem: „Latw. Lauks." kantorî, Rigâ, Basnizas eelâ 4-a, dz. 5; wisas peensaimneeku sabeedribas, L. L. Zentralbeedribas agronomiskee darbineeki uz weetam, grahmatu weikali un sewischki „Latwijas Lauks." preekschstahwji katrâ pagastâ, kà ari wisas Latwijas walsts pasta eestahdes.

Ekspedizija — Rigâ, Basnizas eelâ 4-a, dz. 5. Tahlr. 2-2-3-2-2.

Redakzija atrodas L. L. Z-bas birojâ Rigâ, Basnizas eelâ Nr. 4-a, dz. 6, tahlr. no 9—14 deenâ 26117, pehz tam 30216.

Dahrskop. nod. redakt. agr. J. Sudrabs, Rigâ, Kalpaka bulw. 6, Lauks. departam. Tahlr. 2-1-4-2-3.

„Latw. Lauks." nolemti raksti un zihmejumi eesuhtami redakzijai. Uz rakstiem atsihmejami autora adrese un honorars. Neisleetoti raksti uz peeprasijumu teek issuhtiti atpakal. Honorars isnemams 3 mehn. laikâ pehz raksta nodrukaschanas.

Nr. 2. 15. janwarî 1933. gadâ. 27. gads.

Lielās agronomu sapulces.

Latvijas Lauksaimniecibas Centralbiedriba sasauc otrdien **24.** un trešdien **25. janvarī** š. g. **apriņķu agronomu un laukkopibas pārraudzibas biedribu priekšnieku un laukkopibas pārraugu sapulces.** Min. sapulcēs uzaicinati ņemt dalību ari Kurzemes lauksaimniecibas biedrību savienibas, Zemgales lauksaimniecibas centralbiedribas, Zemgales lauksaimniecisko organizaciju savienibas un Latgales lauksaimniecibas biedribu savienibas pārstāvji un darbinieki. Tāpat min. sapulcē piedalisies Zemkopibas ministrijas un Latv. Univ. lauksaimniecibas fakultates un lauksaimniecibas izmēģinajumu staciju attiecigie specialisti un L. L. C-bas zemkopibas nodaļas padomes locekļi un galvenā biroja darbinieki. Šī sapulce būs viena no kompetentakām lauksaimniecibas darbinieku sapulcēm un tik prāvā skaitā ta sanāk pirmo reiz. Jaatzīmē, ka viss vairums sapulces dalibnieku būs no vietām — no visas Latvijas.

Sapulces dienas kārtibā kā galvenie jautajumi — mūsu lauksaimniecibas turpmakais virziens, apriņķu agronomu un laukkopibas pārraugu darbibas plāns un atsevišķas specialas laukkopibas nozares. Attiecigie specialisti šinīs sapulcēs cels priekšā jaunako pētijumu rezultatus un iegūtās jaunakās un pārbauditakās atziņas un novērojumus attiecigās nozarēs pēc sekošas programmas:

24. janvarī plkst. 10.

1. **Mūsu lauksaimniecibas turpmakais virziens., — ref. Latv. Lauks. Centralbiedribas valdes priekšsēdetajs agr. J. BLUMBERGS.**
2. **Debates.**
3. **Jaunakie atzinumi zemes strādašanā, — ref. doc. J. APSITS.**
4. **Zemes kaļķošanas vajadziba mūsu apstākļos, — ref. priv. doc. K. BAMBERGS.**
5. **Praktiskais viedoklis zemes mēslošanā, — ref. kūdras specialists agr. A. GRINDULIS.**
6. **Debates.**
7. **Augstražigas labibas šķirnes un sēklas, — ref. Latv. Lauks. Centralbiedribas zemkopibas nodaļas vaditajs agr. V. MEŽVĒVERS.**
8. **Debates.**
9. **Zemes melioracijas iespēja patreizejos apstākļos, — ref. agr. O. EDELS.**
10. **Debates.**
11. **Cukurbiešu kulturas jautajumi, — ref. agr. P. JUBASS.**
12. **Debates.**

25. janvarī plkst. 9.

1. **Madonas, Ventspils un Bauskas apriņķu agronomu ziņojumi par līdzšinejo un turpmako darbibu agronomiskās palīdzibas laukā.**
2. **Debates.**
3. **Agr. V. MEŽVĒVERA un agr. O. EDEĻA ziņojumi par laukkopibas pārraugu un apriņķu agronomu turpmakiem uzdevumiem.**
4. **Debates.**
5. **Laukkopibas pārraugu ziņojumi par līdzšinejo darbibu un turpmakās darbibas planu.**
6. **Debates.**

Jāvēlas, kaut sapulču dalibnieki jau iepriekš iedziļinatos programmā paredzetos jautajumos un lai tie dzīvi dalitos ar saviem darba biedriem savos novērojumos darbā un dzīvē.

Tagadejais laiks mūsu saimnieciskā dzīvē ir nopietnaks kā jebkad un raksturigs ar biežām svārstibām, pārmaiņām un nenoteiktibu. Katram lauksaimniecibas darbiniekam ir jazin pa kuru ceļu iet un kādas izredzes ir tai nozarei, kurā viņš strādā. Ceresim, ka lauksaimniecibas darbinieku sapulces ari šoreiz nospraudīs to virzienu, kurā mūsu agronomiskiem darbiniekiem attiecigās nozarēs jadarbojās. Kas ceļu meklē, tas to ari atrod!

Lauksaimnieciba.

Naturalā atalgojuma nozīme lauksaimniecibā.

Pie pašreizejām grūtibām lauksaimniecibā un visā valsts saimniecibā mūsu saimnieciskās dzīves lietprateji arvien vairak sāk runat par naturalā atalgojuma ievešanu lauksaimniecibā. Raksturigi, ka ari daudzās Vakareiropas valstīs, kā Vācijā, Polijā, Francijā un gandrīz visās tanīs valstīs, kur, rūpniecibai sašaurinoties, radies bezdarbs un kur lauksaimnieciba ir viena no galvenām ražojošām nozarēm, sāk propagandet naturalā atalgojuma ievešanu lauksaimniecibā. Doc. Dr. Huchs kādā savā grāmatā*) izsakās: „Daudzās vietās naturalā atalgojuma pārvēršana naudas atalgojumā bija viena no kļūmigām kļūdam lauksaimniecibā, kas tagad jalabo visā Vācijā".

Naturalam atalgojumam ir liela nozīme tiklab no darba deveju un darba ņēmeju, kā no tautsaimniecibas viedokļa.

Kā vecie, tā ari jaunie saimniekošanas mācibas lietprateji, kā prof. Laurs, Mendelsons, Asmis un c., līdz pat pēdejam laikam, jautajumam par atalgojuma veidiem, pieskārušies tikai garamejot un uz ātru roku tomēr ir vienprātis, ka naturalais atalgojums ir derigs un rada kopejas intereses starp darba deveju un ņēmeju.

Naturalais atalgojums no darba deveju viedokļa ieteicams galvenā kārtā aiz sekošiem iemesliem. 1) Pie krītošām lauksaimniecibas ražojumu cenām laukstrādnieku līgšana gada sākumā, par skaidru naudu nav ieteicama, tāpēc, ka laukstrādnieku atalgošanas izdevumi caur to sadārdzinas apmēram par tik, par cik kritušās lauksaimniecibas ražojumu cenas. Ja pagājušā saimniecibas gadā lauksaimniecibas ražojumu cenas nokritās par 20—30%, tad lauksaimnieki uz darba algām tanī pat gadā ir zaudejuši jeb pārmaksajuši 10—25%, tikai tāpēc, ka strādnieki līgti skaidrā naudā. Turpretim tanīs saimniecibās, kur strādniekiem algas lielako daļu izmaksā naturalijās, lauksaimnieki uz darba algām, krītoties ražojumu cenam, zaudejumus nav cietuši. Līdziga aina novērojama ari tekošā saimniecibas gadā. 2) Tas veicina draudzigu attiecibu nodibinašanos starp darba deveju un ņēmeju. Pastāvot labām, normalām attiecibām, ievērojami ceļas darba ražiba. 3) Izsniedzot precetiem strādniekiem algu naturalijās, atkrīt strādnieku ēdinašana. Ja saimniecibā ir vairaki strādnieki, kuri ēd pie saimnieka galda, tad bieži vien jatur atsevišķs cilveks, kas pagatavo strādniekiem ēdienu. Tas no saimniecibas viedokļa nav izdevigi. 4) Pie šī atalgojuma precetiem gada strādniekiem ir vienmēr sava iedzīve, sava saimnieciba, kas viņu ciešaki saista darba vietā. Lopi, iesētais dārziņš, kartupeļi un t. t. ir tie, kas neļauj strādniekam kurā katrā laikā pārceltiess uz citu saimniecibu. Ja gada strādnieks, vaļenieks vai pat sezonas strādnieks tura kustoņus, saimniecibā rodas vairak kūtsmēslu un mazak vajadzēs piepirkt māksligo mēslu, kam pašreizejos apstākļos ir liela nozīme. 5) Pie šī atalgojuma veida, darba devejam atkrīt pa daļai produktu vešana uz tirgu, lai iegūtu naudu strādnieku algām. Ar to ietaupas ne viena vien zirga un vīra diena karstakā darba laikā. Tāpat novērots, ka pie šī atalgojuma strādnieku algas karstakā darba laikā netiek māksligi sadzītas un pārsolitas no darba devejiem.

Lauksaimniecibas krizi sajūt ne tikai darba devejs, bet ari ņēmejs — laukstrādnieks, tāpēc ari daļā laukstrādnieku ir mainijies uzskats par naturalā atalgojuma pielietošanu lauksaimniecibā. Pirmos pēc kara gados kā laukstrādnieki, tā ari to organizacijas sāka arvienu vairak uzstāties pret naturalā atalgojuma ievešanu. Tagad naturalā atalgojuma ievešanai lauksaimniecibā sāk piekrist pat diezgan kreisi noskaņoti strādnieki un strādnieku organizacijas. Valstiski domajošā Vācijas laukstrādnieku centralā savienība naturalā atalgojumā „redz labu līdzekli, lai rastos apmierinati, uzticigi un uz vietās dzīvojoši laukstrādnieki. Naudas atalgojums laukstrādniekus proletarizē un brīvo profesiju strādniekus dzen nabadzibā."

Visi naturalā atalgojuma aizstāvji atzīst, ka bez naturalā atalgojuma daļa strādnieku algas jamaksā ari naudā. Par to, kāda daļa no kopejās algas jaizmaksā naudā un kāda daļa naturalijās, pastāv liela domu dažadiba. Vācijas laukstrādnieku centralās savienibas vaditajs Fr. Behrents par naturalā un naudas atalgojuma savstarpējām attiecibām izsakas: „Naturalais atalgojums ir ļoti labs un tāpēc paturams un izveidojams. Bet bez tam naudas atalgojumam jabūt tik lielam, lai strādnieki visu varetu nopirkt, kas tiem priekš sevis un savas ģimenes vajadzigs. Bet par visām lietām naturalam atalgojumam jabūt vienkāršam un labi pārredzamam, lai strādnieki vienmēr būtu skaidribā par savas algas patieso lielumu. Tāpēc ir no liela svara, lai naturalijas būtu pārreķinatas naudā."

Ievedot naturalo atalgojumu, ari darba ņēmejs gūst zinamus labumus. 1) Strādnieki vienmēr apgādati ar pārtiku un tie nekad, pie saprātīgas rīcibas, nenonāks tādā stāvoklī, ka tiem vairs nebūs ko ēst. 2) Laukstrādnieki, saņemot atalgojumu, naturalijās, ietaupa vismaz tirgotaju peļņas tiesu. Un šis ietaupijums ir apm. 10—15 lauksaimniecibas preču vērtibas. 3) Cilveki, ja tiem ir nauda, bieži nespēj pretoties dažadiem kārdinajumiem un to izdod par mazvērtigām lietām. To sevišķi var attiecinat uz strādniekiem. Bieži nācies novērot, ka puiši un meitas visu savu gada algu izdod tikai par sīkumiem, bez kuriem ļoti labi vareja iztikt. Pie naturalā atalgo-

*) „Die Naturalentlohnung in der deutschen Landwirtschaft".

juma veida šāda veida izdevumi ir stipri ierobežoti. 4) Naturalais atalgojums uzlabo strādnieku materialo labklājību vairak kā naudas atalgojums. To sevišķi var novērot pie ģimenes strādniekiem, kuri tura kustoņus. Kustoņi vislietderigaki izmanto dažados saimniecibas atkritumus un dod iespēju iegūt pašu saimniecibai nepieciešamos produktus par vislētako cenu un zinamos gadijumos ražot pat tirgum. Tapēc ari Mendelsons saka: „naturalais atalgojums, izlietots no strādniekiem jaunu produktu ražošanā, izvērtejas vislietderigaki un taupigi".

Valstij jagādā, no vienas puses, par bezdarba un trūkuma novēršanu plašakās tautas masās, un, no otras puses, par vietejo un līdz ar to ari par lauksaimniecibas ražojumu patēriņa pacelšanu. Tāpēc ari valsts interesēs ir, lai zinamu algas daļu laukstrādnieki saņemtu naturalijās. Jo lielaks būs strādnieku skaits, kas saņem naturalo atalgojumu, jo lielaks būs ari lauksaimniecibas ražojumu patēriņš valstī un jo vairak strādnieki bezdarba laikā būs nodrošinati. Pareizs liekas ari Vācijas laukstrādnieku centralās savienibas uzskats, ka naudas atalgojums proletarizē laukstrādniekus, kas nav vēlama parādiba ari no tautsaimniecibas viedokļa.

Naturalā atalgojuma izveidošanos un ieviešanos dzīvē iespaido daudzi un dažadi apstākļi. Liela loma piekrīt atsevišķu saimniecibu, vai pat zinama apgabala saimnieciskam stāvoklim. Jo tālaku saimniecibas atrodas no tirgus vai pilsētas, jo zemaka lauksaimniecibas ražojumu vērtiba, turpretim pērkamo un lauksaimniecibas ražošanā nepieciešamo produktu vērtiba augstaka. Tāpēc pie neizdevigiem tirgus apstākļiem, lauksaimniekiem izdevigaki, lielaku atalgojuma daļu strādniekiem izmaksat naturalijās. Izdevigi tirgus apstākļi saimniecibā izsauc pastiprinatu ražojumu laišanu tirgū un līdz ar to neveicina naturalo atalgojuma ieviešanos.

Ari saimniecibu lielums, zinamā apvidū iespaido naturalā atalgojuma ieviešanos. Piedzīvojumi rāda, ka naturalais atalgojums izplatits galvenā kārtā lielakās saimniecibās. Jo lielaka saimnieciba, jo lielaks saimniecibā ražoto produktu pārpalikums pēc pašu vajadzibu apmierinašanas, jo lielaka iespēja strādniekus ar saimniecibas ražojumiem apmierinat.

Tālak naturalā atalgojuma ieviešanās atkarajas ari no saimniekošanas virziena. Ja lauksaimnieki pie mums beidzamos gados pārgāja galvenā kārtā uz naudas atalgojumu, tad pa daļai tāpēc, ka pēckara gados ārkārtigi tika propagandeta lopkopiba un ka daudzreiz lauksaimniecibas žurnalos parādijās raksti, ka ar graudkopibu nevajaga nodarboties un aramzemi pārvērst zāļajos. Šis uzskats guva ari piekritejus lauksaimniekos un tie patiešam pārgāja uz pastiprinatu zāļaju ierīkošanu, samazinot labibas sējumu platibu. Pārejot uz lopkopibu, graudu labibas sējumu platiba daudzās saimniecibās samazinajās tik tāļu, ka tās nespēja izsniegt gada strādniekiem vajadzigo labibu un bija spiestas pāriet uz naudas atalgojumu. To sevišķi uzsver ari ārzemju autors.

Tāpat ari saimniecibas intensivitates pakāpe iespaido naturalā atalgojuma ieviešanos. Piekopjot kulturas, kas prasa daudz rīcibas kapitala un darba spēka, top veicinata nevis naturalā, bet gan naudas atalgojuma ieviešanās.

Līdz ar agrarreformas izvešanu liela daļa ģimenes cilveku, agrakie strādnieki, palika par zemes īpašniekiem. Līdz ar to strauji samazinajās preceto strādnieku skaits un visiem lauksaimniekiem to vairs nepietika. Tapēc lauksaimnieki bija spiesti pāriet ari uz neprecetu strādnieku līgšanu un nodarbinašanu, bet pēdejiem naturalais atalgojuma veids ir jau daudz nepiemērotaks.

Otrs apstāklis, kas pēc kara sevišķi veicinaja pāreju no naturalā atalgojuma uz naudas atalgojumu, bija tas, ka pirmos pēckara gados, no 1919.—1923. g., lauksaimniecibas ražojumu cenas bija 1½—2½ reiz augstakas, kā pirms kara, bet strādnieku algas tanī pašā laikā vēl samērā nedaudz pārsniedza pirmskara cenas. Gada kalpi, kuriem izsniedza rudzus, miežus, auzas un citus produktus, pie toreizejām augstām labibas cenām bija visdārgakie strādnieki. Tapēc lauksaimnieku interesēs nebija pietureties pie naturalā atalgojuma, jo algojot skaidrā naudā strādnieki iznāca lētaki. Tagad apstākļiem krasi mainoties lauksaimniekiem japiegriež daudz lielaka vēriba atkal naturalam atalgojumam.

Pārejai no naturalā atalgojuma uz naudas atalgojumu ir netikai saimnieciskas, bet ari tīri psicholoģiskas dabas apstākļi. Un šinī pārejā bija ieintereseti kā darba deveji — lauksaimnieki, tā ari darba ņēmeji strādnieki. Apstākļi, kas pamudinaja laukstrādniekus pāriet no naturalā uz naudas atalgojumu priekš un pēckara gados, bija vairaki. Saimnieciskai dzīvei modernizejoties, ari strādniekos radās lielaka vajadziba pēc naudas, lai varetu iegādaties dažadas saimniecibas lietas. Pastāvot naturalam atalgojumam, strādnieki nevareja piemēroties ta laika dzīves prasibām, jo naturaliju pārvēršana naudā strādniekiem nebija izdeviga.

Lielu iespaidu uz tiem atstāja ari pilsētas strādnieku dzīvais piemērs ar samērā augstaku atalgojumu, kuru tiem izmaksaja naudā. Pēc tā sāka censties ari laukstrādnieki un tapēc tie arvien vairak un vairak sāka neieredzet naturalo atalgojumu; šo parādibu sevišķi spilgti novēroja pie neprecetiem strādniekiem, kā gada puišiem un meitām.

Ievērojot naturalā atalgojuma priekšrocibas pašreizejos apstākļos, zemkopibas ministrija jau pagājušā gadā deva norādijumus visām valsts saimniecibam, lai ar šo saimniecibas gadu pāriet galvenā kārtā uz

naturalo atalgojumu. Tāpat ari visās lauksaimnieku apspriedēs pieņemti lēmumi, ka lauksaimniekiem pašreizejos apstākļos jāpāriet galvenā kārtā uz naturalo atalgojumu. Tā tad naturalā atalgojuma priekšrocibas un nepieciešamibu pašreizejos apstākļos atzinuši paši lauksaimnieki. Tapēc centisimies piedot savām saimniecibam ar nākamo saimniecibas gadu, naturalaku veidu. Agr. J. Āboliņš.

Kas notiek ārzemes.

Danijas lauksaimniecibas ražojumu eksportskaitļi par 1932. gadu iepriekšejā savilkumā jau publiceti. Kopš kara gadiem pirmo reizi Danijas sviesta eksports uzrādijis mazaku skaitli, kā iepriekšejos gados: izvedums sasniedzis tikai 158.260 tonnas pret 171.652 tonnām iepriekšejā un 168.989 tonnām 1930. g., noslīdedams uz 1929. g. līmeņa, kad izvestas 159.038 tonnas. Sviesta izvedumi samazinajušies par apaļām 13.400 tonnām jeb gandrīz 8%. No kopejā sviesta izveduma uz Angliju krīt 82%, Vāciju 8%, Belģiju 7%, pārejām valstīm 3%. Auguši siera izvedumi, proti no 4.256 tonnām uz 6.515 tonnām. Galvenais un gandrīz vienigias noņēmajs (93%) bijusi Vācija. Eksports palielinajies ari olām, kuru pag. gadā Danija izvedusi 1.106 milj. gabalu! Salīdzinot ar iepriekšejo gadu, izvedums uzrāda pieaugumu 132 milj. gabalu resp. 15%. Visvairak olu izvests uz Angliju (68%), tad Vāciju (31%(. Tāpat progress vēl vērojams bekona eksportā, kas sasniedzis 391.524 tonnas pret 376.123 tonnām iepriekšejā un 306.389 tonnām 1930. g. Pieaugums — 15.000 tonnas jeb 4%. Bez Anglijas tirgus Danijai nelielus bekona daudzumus (600.0 tonnas) izdevies novietot ari Vācijā un citur. Dzīvo cūku eksports pag. gadā samazinajies no 33.975 galvām 1931. g. un 61.755 galvām 1930. g. uz 25.515 galvām. Samazinajies kauto un dzīvo liellopu eksports, proti no 238.246 galvām iepriekšejā gadā uz 165.994 galvām pērn. Galvenie tirgi ir Vācija Beļģija, Holande, mazakos apmēros Italija, Francija. Kautuvju atkritumu pērn izvests 30.434 tonnas pret 34,386 tonnām iepriekšejā gadā. Galvenais tirgus — Vācija (70%). Zirgu izvests pērn 9.634 gabali pret 9.444 iepriekšejā gadā, pie kam gannrīz vienigi uz Vāciju un Franciju.

Igaunijā sviesta eksports samazinajies par 13%, jo pag. gadā uz ārzemēm izvestas tikai 246.783 mucas sviesta pret 283.953 mucam iepriekšejā gadā. No kopizveduma uz Vāciju krīt 48%, Angliju — 37%, Beļģiju — 10%, Franciju — 3,5%. Igaunijas sviesta eksportskaitļi rāda, ka tās piensaimnieciba zem zemo cenu iespaida sākusi sašaurinaties, jo mazās eksportpremijas nespēja pietiekoši pacelt cenas. Ja Latvijai taī pašā laikā sviesta eksportā izdevies savas pozicijas noturet, tad tikai pateicoties cietajām sviesta cenām, kas no 1. julija 1932. g. ir mūsu piensaimniecibas drošakais sargs pret sabrukumu. To pilnā mērā atzinuši ari Igaunijas lopkopji, kas prasa garantet eksportsviestam cietu cenu vismaz 2,20 ls apmērā.

Lietavā melioracijai valsts piemaksā daudz prāvakas sumas, kā pie mums. Pirmās kategorijas melioracijas grāvjiem valsts piemaksā 75% no visiem darba izdevumiem, otrās kategorijas līdz 50%, trešās — līdz 25%. Ari pirmajam pamatremontam pirmās un otrās kategorijas grāvjiem valsts piemaksā 75% no visiem izdevumiem. Lielakus melioracijas darbus izved pilnigi ar valsts līdzekļiem. Melioracijas darbiem izsniedz ari kreditus uz 25 gadiem par 4%, pie kam pirmos 5 gadus no procentu maksajuma var pilnigi atsvabinat, tā kā faktiskais aizdevuma procents samazinas uz 3,2.

Cietas sviesta cenas Lietavā janvara mēnesim noteiktas šādas: I. šķ. sviestam 1,92 ls kg, II. šķ. — 1,82 ls, III. šķ. — 1,74 ls. Lietavā ierosinats sviesta un bekona ražošanu normet, sadalot pa apgabaliem. Taču nav vēl nekādas skaidribas, kā to varetu izvest, jo no daudzām pusem dibinati aizrāda, ka šāda normešana praksē pilnigi neizvedama.

Cietas cenas lauksaimniecibas ražojumiem Amerikā ierosinats ievest tautas vietnieku namā, pie kam likums sākumā attiektos uz labibu, cūkam, kokvilnu un tabaku.

Zemakā kviešu raža kopš 1863. g. esot šogad sagaidama Amerikā, kur ziemas kviešu sējumu platiba samazinajusies par 20%, jo kviešu cenas noslīdejušas uz 8 ls kvintalā! Pēc Amerikas zemkopibas ministrijas datiem šogad Amerika ražošot par 11 milj. tonnu kviešu mazak, kā pērn.

Kamēr Latvijā algu samazinašanu krizes dēļ kreisās aprindas nostāda gandrīz vai par valsts noziegumu, padomju Krievijā nupat izdots darba komisariata dekrets, kas, piedraudot stingriem soļiem, aizliedz paaugstinat strādnieku algas. Vainigās personas sauks pie tiesas atbildibas, ceļot pret tām sūdzibu kaitešanā un sabotažā, par ko draud ļoti smags sods.... Ar kādu citu dekretu darba komisariats aizliedzis pieņemt darbā jaunus strādniekus, ja tie nevar uzrādit agrako darba vietu apliecibas, kamdēļ tie darbu atstājuši. Dekrets motivets ar to, ka strādnieki bez uzteikšanas atstājot savas darba vietas un meklejot sev jaunu darbu zem izdevigakiem noteikumiem. Tā tad pat komunistiskā Krievija nonākusi atpakaļ pie vecu vecās „buržujiskās pasaules" atziņas, ka bez darba disciplinas nevar iztikt un ka algu lielums atkarigs no saimnieciskiem apstākļiem, bet ne no darba deveja labās vai ļaunās gribas. Tikai Latvijā daudzi vēl to negrib saprast...

Algu samazinašana valsts ierēdņiem ar 1. janvari atkal no jauna izdarita Igaunijā. Pagaidam tās samazinatas uz 3 mēnešiem un par 4—8%, jo no 1. apriļa paredz izstrādat īpašas, krizes laikam piemērotas,

algu normas. Taī pašā laikā Igaunijā ievestas ari vispārejas galvas naudas jeb personas nodoklis 2—7 % apmērā no algas jeb peļņas.

Kokvilnas ražu samazinat par 50 % tekošā gadā nolemts Amerikā.

Eiropas cukurražotaju starpā Latvija pēc jaunakām ziņām jau ieņēmusi 17. vietu, kamēr pērn ta bij 20. vietā. Eiropa, bez Padomju Krievijas, šogad ražos apm. 5,4 milj. tonnu cukura. Latvijas cukurraža šogad iztaisīs apm. 0,5 % no kopražas, kas, ņemot vērā Latvijas nelielo teritoriju un jauno cukurrūpniecibu, jau stipri liels sasniegums. Pašlaik Latvija ražo apmēram devito daļu no ta, ko Holande, septito — ko Danija, astoto — ko Zviedrija, sesto — ko Austrija un t. t.

Alkohola aizliegums Amerikai 12 gadu laikā, kopš tas pastāv, jau izmaksajis 20 miljardus dolaru (104 miljardu latu). Pasaules karš Amerikai maksajis tikai 14 miljardus dolaru, kamēr visu ārvalstu kara parādi Amerikai reprezentē 2½ reizes mazaku sumu . . .

Galveno vēribu Lietavas valdiba šogad piegriezīs lauksaimniecibas pabalstīšanai. To savā radiofona runā paziņojis Lietavas valsts prezidents uzsvērdams, kā tad, kad labi ies lauksaimniekam, tad ari pārejo tautas slāņu stāvoklis uzlabosies.

Vācijā bezdarbniekiem vairs neizsniegs pabalstus, bet to vietā dos nepieciešamos naudas līdzeklus valdibai, pašvaldibām un privatuzņēmumiem ražigu darbu izvešanai, piešķirot tos aizdevumu veidā uz 25 gadiem.

Jauni importa ierobežojumi sagaidami Vācijā, jo tur šī gada pirmā ceturksnī notek vai var tikt uzteikti vairaki Vācijas tirdzniecibas līgumi ar ārvalstīm, kuros saistitas lauksaimniecibas ražojumu muitas. Ņemot vērā vācu lauksaimnieku prasibas (kas iziet pat uz pilnigu dažu ražojumu importa aizliegumu, kā piem. sviestam) un tagadejo saimniecisko kursu Vācijā, nopietni jabaidas par to, ka Vācija pacels jau tā augstās muitas un vēl pasliktinās pastāvošos kontingentu noteikumus. Alfa.

Semkopiba.

Wairak eewehribas muhſu treſchà lauka labibai!

Par ſchahdu treſchà lauka labibu atſihſtamas muhſu auſas, jo agrakos laikos, kad paſina tikai triju lauku ſehjas kahrtibu, pehz rudſeem un meeſcheem treſchajâ, wiswairak nopliʒinatajâ, laukâ nahza auſas. Peedſihwojumi rahdija, ka pateizotees ſawai labi att'hſtitai, ſpehzigai ſaknu ſiſtemai, auſas ari tad, pee daudſmaſ labwehligeem klimatiſkeem apſtahkleem, dewa wehl it brangas raſchas.

Schì auſu peetiziba mehſlojuma ſinâ ari wehl tagad top iſmantota jo plaſchâ mehrâ. Kad jau nonemtas wairakas preekſchaugu raſchas, tad tikai nahk auſas, gandrihſ allaſch kà pehdejàs ſehjas kahrtibâ. Tikai kultiwejamos ſahlu purwos un atmatu plehſumos winas daſchreiſ ſehj ari kà pirmo labibu. Un ari tikai tadehl, ka ir wispeetizigakàs tiklab ſawos mehſlojuma, kà ſemes ſaſtrahdaſchanas praſijumos. Miſtru ſehjumos ari nekad neiſteek beſ auſu peejaukuma. Tapehz ari beſ auſam pat muhſu tagadejàs modernàs ſehjas kahrtibas naw nemaſ eedomajamas. Kamehr rudſeem un kweeſcheem ir noteiktas zenas un ari muhſu meeſcheem buhs, domajams drihſumâ, ſawi ſamehrâ labi nonehmeji — alus bruhſchi, tikmehr auſam naw pat attahlakâ nahkamibâ nekahdas iſredſes uſ peepraſitaju pawairoſchanos un winu ſemo zenu zelſchanos. Waj tamdehl lai eerobeſchojam ari muhſu auſu ſehjumu platibu? Aiſ jau aprahditeem eemeſleem tas nebuhtu eeteizams, jo naw mums neweenas zitas labibas ſchkirnes, kas waretu apmeerinoſchi aiſweetot auſu ſehjumus.

Tà kà patreiſejâ gruhtajâ kriſes laikâ, ſemneekam jo dahrgs katrs aiſtaupits lats, tad ſaluhko ar lehtajàm auſam aiſweetot zitu — dahrgo labibu patehrinu.

Auſu iſſtrahdajumu leetoſchana zilweku uſturam uſ laukeem pee mums nemaſ naw wehl paſihſtama. Un jaſaka, — par noſchehloſchanu. Jo auſu baribas iſzilus ihpaſchibas mehs it labi waram nowehrot jau pee muhſu mahjas lopeem, it ſewiſchki ſirgeem. Gruhtakajâ darba laikâ auſas, kà ſirgu „odere", naw ne ar kahdu zitu labibu atweetojamas. Baroti ar kahdu zitu labibu, ſirgi war nobarotees, bet nekad teem nebuhs ta weikluma un ſchirgtuma, kà baroteem ar auſam. Par ſkoteem ſinams, ka wineem galwenais pahrtikas lihdſeklis jau no ſeneem laikeem ir auſu milti. Un waj ſkoti naw paſihſtami kà iſturigakà un energiſkakà tauta paſaulê? Pilſehtâs gan ari pee mums paſihſt „auſu pahrſlas", auſu „tumes" pagatawoſchanai, bet ſchìs, ſewiſchkâs fabrikâs pagatawotàs, „pahrſlas" ir ſamehrâ dahrgas, tà ka winu leetoſchanas iſplatiſchanàs uſ laukeem naw nemaſ ſagaidama.

Bet katrâ ſinâ jaluhko no auſam pagatawot ari lehtakus zilweku baribai noderigus raſchojumus. Jo peeleetojot auſas zilweku uſturam ari uſ laukeem, mehs ne tikai eetaupiſim naudu, jo auſu weetâ wareſim wairak pahrdot no dahrgajàm labibam — kweeſcheem, rudſeem un meeſcheem, bet ari uſlaboſim muhſu tautas weſelibu un iſturibu.

Te pateizigs uſdewums muhſu dſirnawneekeem: pagatawot no auſam tahdus labus un lehtus raſchojumus, ko waretu leetot neween pahrtikuſchee pilſehtneeki, bet ari maſturigee lauʒineeki. Jo taiſni lauʒineekeem, pee winu nepahrtrauktà ſmagà fiſiſkà darba, auſu bariba buhtu wisnepeezeeſchamakà.

Siltâs ſemês ſmaga fiſiſka darba ſtrahdneeki pahrteek gandrihſ waj weenigi no rihſeem. Un wini ir weſeli, ſtipri un iſturigi. Rihſeem un auſam daudſ lihdſibas.

Ja dsirnawneeki dotu mums tikpat skaistus auſu putraimus, kahdi ir rihſu putraimi, tad mehs no rihſa putras eeweſchanas waretu pawiſam atteiktees.

Inſchen. N. Pahlis.

Laukkopja atſihmes.

Wairak gaiſmas — labakas raſchas. — Schi pateeſiba lauksaimneekam eewehrojama wiſos lauku darbos. Jo wairak un netrauzetaki katru augu apſpihd ſaule — jo ahtrak un kuplak tas aug. Skauſchamas neſahles — augu apehnotajas. Sehjams ne par beeſu un ſehjams rindâs — lai augeem labaki peekluhtu gaiſma. Beeſi ſehjumi peenahzigi iſretinami. Atſewiſchkeem augeem, kruhmeem, kokeem iſgreeſchami ſari. Gaiſmas lomu augu attihſtibâ ſpilgti iſzel jaunakee pehtijumi ar mahkſligu apgaiſmoſchanu. Augeem deennakti gaiſmu peegahdajot, wehrojama to paſtiprinata augſchana, paſtiprinats koſchums un ſmarſchâ ſeedos, paſtiprinatas raſchas. Lai no beeſchu ſehklas iſaudſetu kaunas ſehklas ar ſaules gaiſmas palihdſibu ween, wajadſigs diwu gadu laiks; Munerati ar mahkſligas apgaiſmoſchanas palihdſibu gada laikâ guwis 3 beeſchu paaudſes. Hiorts eeſehjis meeſchus un tos mahkſligi apgaiſmojot, eewahzis raſchu jau pehz 47 deenam; daudſas kulturas pee makſliga apgaiſmojuma gada laikâ dewuſchas 5 raſchas.

Ja ſehklu gulda eeſiluſchâ ſemê, ta ahtraki dihgſt un lauks ſpehzigaki ſalo. Scho pateeſibu ar ſkaitleem iſzel J. Irwins: aramkahrtas temperaturu tikai par 0,5 gradu pazelot, ſeemas kweeſchi ſadihgſt par 1,5—2 deenam ahtraki, auſas un meeſchi — par 1 deenu ahtraki.

Ar durſchanu guſchnas neiſnihzina — tikai eerobeſcho attihſtibu durſchanas gadâ. Laukkopibas pehtijumos Wezauzê atkartoti peerahdijees, ka war durt guſchnas augſtu waj ſemu, agri waj wehlu, — tàs gandrihſ weenmehr dod jaunas atwaſes. Weenas nodurtas guſchnas weetâ rodas 1—4 jaunas atwaſes, kuras gan apſehklotees paraſti newar. Ar durſchanu guſchnu apakſchſemes ſpehzigeem ſaknu dſinumeem un ſtihgam naw kaitets. Lai tos iſnihſtu, wajadſigi ſaprahtigi ſemes ſtrahdaſchanas panehmeeni.

Drenas — lihdſeklis tikpat pret ſlapjumu, kà ſauſumu. Ar lauku dreneſchanu paraſti aiſwada leeko mitrumu, paſemina gruntsuhdens lihmeni, padara ſemes ſauſakas. War raſtees baſchas, waj ſauſâ laikâ dreneti lauki netop pahrmehrigi ſauſi un kulturas paſtiprinati nezeeſch no ſauſuma. C. Mengers ſcho jautajumu pahrbaudijis un nahk pee atſinas, ka ſauſâ laikâ drenetas ſemes ne tikai naw ſauſakas, bet ir pat walganakas. Drenas, labodamas augſnas ſakahrtu un weizinadamas ſemes uhdensſatureſchanas ſpehju, padara walganaku wiſu beeſo ſemes ſlahni no wirſmas lihdſ apakſchſemes zaurulem. Schis ſlahnis ſpehj ſaiſtit uhdens daudſumus, kuri ſauſâ laikâ ir kulturam wehrtigs atbalſts. Ar to lauku drenaſchas noſihme wehl wairak paſtiprinas.

Lauksaimneezibas maſchiniſms dabujis bargu kriſes treezeenu wiswairak mechaniſetâ S.-Amerikâ. Lauksaimneezibas darba rihku un maſchinu apgroſiba pehdejos trihs gadus S. A. S. Walſtis iſteikuſees ſekoſchâs ſumâs (dolaros):

	Raſchots	Pahrdots
1929. g.	606.621 812	570.961.703
1930. g.	505 717 023	479 356.639
1931. g.	210.068.466	245.245.064

No 1929. uſ 1931. gadu raſchoſchana ſamaſinajuſees par diwi treſchdalam un pahrdoſchana par wairak, kà puſi. Redſams, zik nopeetni kriſe ſkahruſi Amerikas lauksaimneezibu.

Saplaiſajuſchi labibas graudi atrodami leelos daudſumos raſchâs, kad labibas kul labi ſauſas un ſauſâ laikâ. Kulmaſchinas treezeenus dabujot, daļa graudu ſadruhp, leelais wairums paleek pilnigi weſeli, bet weena daļa tikai eeplihſt. Schos pehdejos bojajumus ar weenkahrſchu azi paraſti ſaſkatit newar, tamdehļ tee paeet neeewehroti. L. Buſſards ſawos pehtijumos konſtatejis, ka eeplihſuſchee labibu graudi dihgſt tikpat labi, kà weſelee — ja tos teeſchi beſ ſagatawoſchanas ſehj ſemê. Bet ſehjmaterialu kodinot, eeplihſuſchee graudi leelâ mehrâ ſaudê dihgſpehju. Wairakos pahrbaudijumos ſehjmaterials pehz kodinaſchanas ſaudejis par 50—60 % dihgſpehju tikai tamdehļ, ka ſtarp weſeleem graudeem bijis daudſ eeplihſuſcho.

70 % zilweku laſa ļoti maſ noderiga wai nelaſa nemaſ, — rakſta Dr. E. Netſcherts. Daudſeem laſiſchanai „naw laika“. Tas naw taiſniba: deriga laſiſchanai laika weenmehr ir peeteekoſchi. Par noſchehloſchanu, wairums laſitaju neprot atraſt ſewim ſwarigako. Laſit wajaga mahzitees, wajaga praſt. Nekas lauksaimneekam naw lehtaki pehrkams par labu arodſchurnalu. Bet, nekas ari nepraſa wairak uſmanibas un praſmes, kà ſchi arodſchurnala leetderiga iſmantoſchana: ahtri laſit, leetderigo uſtwert, ſew peemehroto peeleetot.

Semes ſkahbuma pehtiſchanâ A. Aſlanders nahzis pee jaunas, eewehribas zeenigas atſinas. Seme, kura labi kopta un labi mehſlota, neſkatotees uſ tàs ſkahbumu, dod teizamas raſchas, Labi aug pat pret ſkahbumu bijigais ahbolinſch. Baribas weelu daudſumam ſemê leelaka noſihme, nekà ſkahbumam. Pret ſkahbumu juhtigee meeſchi it labi aug ſkahbâ baribas ſchkihdumâ, ja tikai tanî bariba ir peeteekoſchi konzentreta. Pee tam, no ſwara ir ne tikai, zik ſkahba ſeme, bet ari — kahdas ſkahbes ſcho ſkahbumu roda. No mineralſkahbem wiszentigakà ſemes ſkahbinataja ir ſlahpekļſkahbe, wismaſak eetekmigà — foſforſkahbe; no organiſkàm ſkahbem pirmâ weetâ ſtahw etikſkahbe, pehdejâ — truhdſkahbes. Skahbas paraſti ir iſſkalotas ſemes — tà tad, ſemes ar ſemu baribas weelu ſaturu. Ja tahdas ſemes peenahzigi ſamehſlo, tàs ar wiſu ſkahbo reakziju paleek tikpat raſchigas, kà zitas — neitralas un ſahrmainas ſemes; pat meeſchi tur aug. Autors atrod, ka ne reakzija, bet bariba noteiz raſchas ſkahbâs ſemês.

Jota.

Augu aizsardziba.

Vai kartupeļu kulturu pie mums apdraud kolorado vabole?

Svarigu pārtikas līdzekli — kartupeļus Eiropā sāk apdraudet no Amerikas ievazatais kaiteklis — kolorado vabole. Kaiteklis patlaban jau pilnigi nostiprinajies Francijā, kur aizņēmis, sākot ar beidzamiem kara gadiem, jau $^1/_8$ daļu no valsts teritorijas (1931. g.). Par apstākļiem Vācijā ziņas trūkst, trūkst vismaz specialos izdevumos. Populārā vācu presē gan parādijušās apstiprinošas ziņas. Katrā ziņā jau agrakos gados (1877., 1887. un 1914. g.g.) Vācijā šis kaiteklis parādijās, tomēr sekmigi ierobežots. Agri vai vēlu tas tomēr var neizdoties. Jau tagad Valsts bioloģiskā



Kolorado vabole, kāpurs un kaitekļa apgraustais kartupeļa stāds. Kaiteklim blakam redzamā strīpiņa rāda ta dabigo lielumu.

iestāde Berlinē izlaidusi sīku skrejlapu, kas iepazīstina ar ša kaitekļa dzīvi un apkarošanu. Par to, cik bīstams šis kaiteklis Francijā, liecina ta plašā organizacija, kas nodarbinata kaitekļa ierobežošanai (E. Winning Anzeiger f. Schädlingskunde 11. 1932.). Pētijumus izdara divas specialiestādes. Apkarošanas organizešana departamentu (apriņķu) prefektu uzdevums, tiek vadita no ministrijas Parizē. 54 (no 88) departamentos, vairaki kontrolieri katrā, ikdienas apbraukā savu rajonu, lai sekotu kaitekļa izplatibai un, ja vajadzigs, ievaditu apkarošanas paņēmienus. Praktisko apkarošanu izdara vietejo pašvaldibu organizetas sabiedribas. Kaitekļu izsekošanas darbā bieži vien pievilktas skolas, kuras vismaz reiz gadā notur vienu kolorado vaboles nedeļu. Neskatoties uz visām pieliktām pūlēm, kaiteklis izplatas arvien tāļak.

Jājautā, vai kaiteklis nevar ari pie mums ieviesties un savairoties kaitigos apmēros? Spriežot pēc izplatibas Amerikā tas varetu būt ari pie mums, tomēr gan tikai vienā paaudzē gadā (Francijā 2), jo mēs atrodamies mazliet uz ziemeļiem no izplatibas robežas. Domajams, ka ari bojajumu apmēri pie mums nebūtu tik plaši, kā tie, kurus nodara rāceņu lapgrauzis pie krustziežiem. E. Ozols.

Kulturaugi slimibas 1932. g.

III. Augļu koki un ogulaji.

Salīdzinot ar iepriekšejiem gadiem, 1932. g. vasarā augļu koki no dažadām, kulturaugiem kaitigām sēnitem cieta mazak, jo vasaras pirmā pusē laiks pieturejās sauss. Vasaras otrā pusē un rudens sākumā lietus lija samērā bieži un sakarā ar to daudzās saimniecibās vēl nenovāktos āboļus bojaja kraupis un augļu puve. Labako šķirņu, piemēram Dzeltenā Richarda augļi pēc noņemšanas no kokiem novembra sākumā apklājās ar sīkiem brūniem plankumiem. Vēlak to vietās radās brūni, plašaki iedobumi, kuriem vidū attīstijās rozā krāsas spilventiņi. Pēc garšas tādā kārtā bojatie āboļi ir rugti. So slimibu, tā dēveto augļu rūgto puvi, ierosina sēnite — Gloeosporium fructigenum. Dārzos, kur zeme nav augļu kokiem piemērota un pamatnes ūdens stāvoklis nenokārtots, augļu koki cieš no „vēža", kurš visvairak bojā Suisleļu, Rēveles bumbierābolu un Aportu. Dažās kokaudzetavās uz jauno kociņu saknēm novēroti augoņi jeb sakņu vēzis. Dažos dārzos uz ābeļu mežeņiem parādijusies miltrasa un lapas apklājušās ar baltu pelejumu. Vairakās kokaudzetavās vasaras vidū uz lapām attīstijās dažada izskata un lieluma plankumi, no kuriem cieta ābeles un bumbieres.

Ķiršu audzetajiem ogu ražu samazinaja „ķiršu mēris". Pavasarī ziedi strauji vīta un nobrūneja, atgādinot sala bojajumus. Visvairak no šīs slimibas cieta skābie ķirši, kuriem vēlak jauno dzinumu staklīs un ari citur parādijās sveķu izplūdumi.

No plūmju slimibām novērotas lapu sudraba slimiba, vēja plūmes un lapu rūsa.

Ērkšķogulaji daudzos dārzos tāpat kā iepriekšejos gados, cieta no miltrasas. Labus panākumus cīņā ar šo slimibu uzrāda natrija arzeniata pielietošana krūmu apmiglošanai lapotā stāvoklī. Pavasarī tiklab upenajus, kā ari ērkšķogulajus un jāņogulajus, stiprā mērā bojaja grīšļu rūsa. Vasaras vidū uz jāņogulaju lapām parādijās tumšie, putošie ogulaju

rūsas spilventiņi. Dažos dārzos šī slimiba bojaja ari ogas. Slimibas cēlonis rūsas sēnite — Puccinia ribis. Pirms dažiem gadiem par šī liekēža bojajumiem ienāca ziņas tikai no Madonas un Cēsu apriņķiem. Tagad slimiba sastopama ari pārejos apriņķos. Šogad Rigas apkārtnē vieglās smilts zemēs jāņogulajiem vasaras otrā pusē, kad iesākās lietains laiks, lapu malas nobrūneja un saritinajās uz augšu, visvairak no šīs slimibas cieta sarkanie Holandes jāņogulaji. Uz bojatām lapām bij atrodama sēnite — Botrytis cinerea. Līdzigu parādibu ierosina ari kālija un mitruma trūkums zemē.

Jāņogulaji un upenaji visos dārzos stipri cieta no lapu plankumiem. Bojatās lapas priekšlaikā nobira. Upenajiem lapu apakšpusēs jau julija sāka rasties stabiņu rūsas (Cronartium ribicola) bojajumi. Saslimušiem krūmiem lapas drīzumā nobrūneja un sagriezās. Dažās saimniecibās, kur upenajus audzē plašakos apmēros, ziedi pavasarī pēc atvēršanās palika violeti un ogas neattīstijās. Parazitarās sēnites un dzīvnieku valsts kaitekļi uz bojatiem ziediem nav konstatejami.

Daudzos dārzos jāņogulaji un upenaji noziedeja bez traucejumiem, bet vēlak lielakā daļa jauno ogu nobira. Tas notika visvairak pie pārak treknā, vairakus gadus no vietas vienigi ar kūts vai ateju mēsliem mēslotā zemē stāditiem ogulajiem.

Pavasarī un ari vasaras pirmā pusē dažos dārzos neatkarigi no jāņogulaju stiklspārņu (Sesia tipuliforme) bojajumiem upenajiem, jāņogulajiem un ari ērkšķogulajiem atsevišķiem zariem lapas sāka dzeltet un nokalta neatdaloties no zariem. Vēlak ari zari līdz zemei nožuva. Pēc nokaltušo zaru izgriešanas saknes deva jaunus dzinumus. Šādus bojajumus izsauc straujas temperaturas maiņas agrā pavasarī.

Tiklab pagājušā, kā ari iepriekšejos gados labako šķirņu avenajus stipri bojaja plankumainā mizas saplaisašana. Bojatiem ceriem lapas vietām nožuva un ogas palika sīkas. Mazak kaitiga bija lapu rūsa un lapu baltie plankumi.

Agro šķirņu zemenaju ražu 5—20% apmērā pamazinaja pelekā ogu puve. Plaši izplatijušies bija ari baltie plankumi uz lapām, kurus izsauc sēnite Mycosphaerella fragariae. Bez tam vēl dažos apvidos agro šķirņu zemenajiem tūliņ pēc ziedu atvēršanās to vidus palika brūns un ogas neattīstijās. Dažiem mazak bojatiem ceriem ogas attīstijās kroplas, sastāvošas no vairakām mazam pamatā kopā saaugušām odziņam. Tādi bojajumi vedami sakarā ar ziemas salu un temperaturas svārstibām pavasarī.

J. Sm.—

Augu aizsardzibas kalendars.

Janvaris un februaris.

No dažadiem augu aizsardzibas darbiem janvarī vissvarigakais kokaudzetavu un dāržu pasargašana no zaķiem. Ja ziemā sniega kārta sekla, tad stiepuļu pinuma sēta labakais līdzeklis pret šiem nelūgtiem viesiem. Sniegiem bagatās ziemās, kad puteņa laikā kupenas sadzen pāri sētām un žogiem, zaķiem dārzos un kokaudzetavās viegla iekļūšana. Tādos gadijumos, kā ari dārzos, kuri nav iežogoti, nekas cits neatliekas, kā ķerties pie augļu koku un ogulaju apmiglošanas ar šķidrumiem, kuri atbaida zaķus. Apmiglošana jaizdara atkušņa laikā, vairakas reizes ziemā. No dažadiem šķidrumiem pirmā vietā jamin augļu koku karbolineums 10—15% šķidinajumā, kurš nonāvē ari uz zariem sadētās kaitekļu oliņas un dažus gadus no vietas pielietots kokus un krūmus atbrīvo no sūnas un ķērpjiem. Karbolineuma vietā var lietot ari netīrito karbolskābi vai lizolu. Uz 10 litriem ūdens jaņem 200—500 grami netīritas karbolskābes vai lizola, piemaisot klāt 200 gramus pernicas. Samērā labus panākumus dod ari sērkaļķa novārijums, atšķīdinot 1 daļu 15 daļās ūdens. Augļu koku stumbri no zaķu bojajumiem vislabaki tiek pasargati, tos apsienot ar skujām, papiriem vai speciali pagatavotiem metala pinumiem un skalu redelēm. Pilsētās un bieži apdzīvotās vietās rudenī un ziemā ogulajiem pumpurus izknābā zvirbuļi. Krūmu apmiglošana ar sērkaļķa novārijumu putnus attur no pumpuru bojašanas.

Dārzos miglojumus izdarot janorauj no ābeļu zariem un sadedzinot jaiznīcina kaitekļu ligzdas un augļu puves bojatie mumificejušies āboļi. Ja tas jau agrak nav izdarits, tad šinī laikā no augļu kokiem janoņem un līdz ar visiem kaitekļiem jasadedzina līmes jostas. Pēdejās jauzliek zeptembra beigās bezspārnaiņo salnas tauriņu mātišu izķeršanai. Lai sniegs neaplauzitu zaros augļu kokiem, galvenā kārtā jaunstāditiem, tad tas no zariem janopurina. Zīlišu baribai augļu koku zaros vietu vietām jauzkar gaļas kumosi un kauli ar gaļas atliekam. Pagrabos ziemā noglabatie sakņaugi jasargā no žurkam un pelēm, pielietojot šo grauzeju noindešanai Zelio pastu un Zelio graudus. Siltakās dienās pagrabi javēdiņa, lai nebojatos kartupeļi un sakņaugi. Ja pēdejie sāk no pelekās puves vai pelejuma bojaties, tad tie jaizlieto lopbaribai vislabak sutinatā veidā. Lai pagrabā palikušās saknes tāļak nebojatos, tad bez pagraba vēdinašanas tās vēl derigi apkaisit ar koka ogļu pulveri. Saimniecibās, kur gurķu un tomatu audzešanai uzceltas siltumnicas, šinī laikā jaizdara siltumnicu izkvēpinašana ar sēru un zemes desinficešana. Uz katru kubikmetru siltumnicas tilpuma jasadedzina 100 grami gabalainā sēra, novietojot to siltumnicās vairakās vietās uz skārda plāksnēm. Lai sērs labak degtu, tad tas jaaplaista ar dedzinamo spirtu. Pēc sēra aizdedzinašanas durvis labi janoslēdz, šķirbas jaaizlīmē ciet un tā jaatstāj uz vienu vai divām dienām. Pēc tam durvis jaatdara, siltumnica jaizvēdina un 2—3 nedeļas pirms gurķu vai tomatu sēšanas zeme uz plauktiem un dēsta kastēs jadezin-

ficē, salaistot ar formalina šķīdumu. Uz katru kvadratmetri zemes virsmas ar lējkannas palīdzību jauzrasina 5—10 litri 1% formalina. Tādu iegūst 10 litriem ūdens, piemaisot klāt 250 gramus 40% formalina. J. Sm.—

Dahrskopiba.

Kà slimibas war sakroplot burkanu saknes.

Beeschi gadas, ka eesehjot weenas un tàs paschas sehklas daschadâs semês un weetâs, eeguhstam ari daschadus raschas isnahkumus. Ja tas gadas starp daudseem sehjejeem, kuri nesin, ka no weenadas sehklas war isaugt daudsejadi augi, tad strihdus ar sehklu pahrdeweju neisbehgams. Gruhti tahdos gadijumos noskaidrot neweiksmes zehlonus, jo sehklu pirzejs un sehjejs parasti tiz, ka wiss launs war nahkt tikai no nelabas sehklas. Ka ne katrreis ir sehklas waina, to skaidri rahda sche klaht peeliktais foto usnehmums no Nantes burkaneem, kas isaugufchi tik nepahrprotami daschados weidos no weenàm sehklam.



Augschejâ rindâ 1. redsami ihsti tipiski Nantes burkani, kas augufchi Jelgawas apkahrtnes dahrsos. Apakschejâ rindâ 2. redsami tee paschi Nantes burkani, sehti no tàm paschàm sehklam Bauskas apkahrtnes laukfaimneezibâ. Sehklas dalitas no kopeepirkuma un tàs bijuschas weenada labuma, bet saknes isnahkuschas diwejadas: Jelgawâ labas un Bauskâ tihree kropli! Papehtot tahlak par scho kroplu skaitu, dabujàm loti pamahzoschus aisrahdijumus. Kroplus burkanu saknes raduschàs tur, kur burkanu lapas saindejusi Triosa viridula blusina. Schis pasihstamais kaitekls usbruzis burkaneem deesgan pawehlâ laikâ un tapehz ar naw paspehjis pilnigi isnihzinat wisu burkanu sehjas platibu. Bet tà kà schee kaitekli spehj saindet burkanu lapas, tad sakarâ ar to raduschàs schis kroplàs saknes wisdaschadakos tipos; gan spurainas, gan lihkumainas. Salihdsinot tàs ar augschejàm saknem no tàm paschàm sehklam, katrs tak teiks, ka tee naw un newar buht weenas schkirnes burkani; bet pateesibâ tà ir — waj nu tiz waj netiz. Tà tad ne katrreis ir sehklas waina pee nerascham un kroploteem augeem; tee war rastees no wislabakàm sehklam daschadu apstahklu eespaidoti un kaiteklu sakroploti. Ari eepreekscheja sehklu isknitinaschana war daschos gadijumos dot leelu teesu skaistus kroplus un warbuht man isdosees, ari tos kahdreis parahdit. Florians.

Starpkulturas augi kirschu dahrsâ.

Kirschu koki peemehrotâ semê eestahditi un wehl wairak labi kopti un mehsloti, war isdot netizami labas raschas. Tagad, kà waligakâ laikâ, ikweenam kirschu dahrsa ihpaschneekam wajadsetu sahkt padomat, kà sawus kirschu kokus labaki apkopt. Sawos nowehrojumos un peedsihwojumos tad gribu dalitees ar ziteem, kur beeschi pat masakais sihkums spehlè leelu lomu.

Parasti skahbos kirschus stahda smilts semê un wineem schì augsne leekas wispeemehrotakà. Scheit melnà papuwe, kà daudsi to dara, ir wisnepeemehrotà. Smilts seme no dabas ir pahrak darbiga un jo wairak winu strahdajam, irdinam, jo ahtraki augu baribas weelas eeskalojas semes dsilakos slahnos. Tapehz, jo weeglaka smilts, jo melnà papuwe masak noderiga.

Maf noderigs kirschu dahrsam ir ari sahleens. Un taisni kur kirschu koki, sewischki jaunakee, eeaugufchi sahleenâ un wehl pahrnemti ar wahrpotni, jo winu deenas wairak skaititas. Kirschu koki ahtraki paleek melneem wideem, rodas sweku tezeschana, saru eekalschana, misas pamirschana un t. t. Tadehl taisni tee, kas sawus kirschu kokus newar apkopt, lai neaisnem jaunas, leelakas platibas. Pehdejâ gadijumâ zeltos saudejumi no eegahdajameem kirschu kozineem, kà ari saudejumi par aisnemto semi.

Wisnoderigaki kirschu dahrsâ ir peemehrotu starpkulturas augu audseschana ar atteezigu mehsloschanu. Kultiwet war wisus tihruma augus ar isnehmumu tikai tos, kas nozeetina semi, kà peem. ahbolinu, timotinu, ganibu sahles un t. t.

Tàpat kà starpkulturas augi ir masak noderigi tee, kas no semes nem loti daudf baribas weelu, kà peem. steebraugi (labibas). Pehdejee bes tam wehl dahrsâ eelaisch kà saknu, tà sehklu nesahles, un sewischki kirschu kokeem bihstamo saknu nesahli — wahrpotni.

Wisnoderigakee kirschu dahrsâ ir un paleek ruschinamee augi, kà kartupeli, dahrsaji un lopbaribas saknaugi. Tapat pamihschu ar ruschinameem augeem waram kultiwet salbaribas augus seenam waj salbaribai. No pehdejeem wisnoderigakee ir wihki, lehzas, sirni un it sewischki seemas jeb smilschu wihki.

Jo seme ir wahjaka resp. baribas weelam nabagaka, jo spehzigaki wina ir jamehslo. Tadehł beeschi weenâ wasarâ pee atteeziga mehslojuma war pat audset diwus salbaribas augus. Tanî gadijumâ pirmo waretu audset seenam, agrak eeseht un noplaut, kamehr otro — rudens salbaribai.

Ja pamihschus audsè ruschinamos ar salbaribas augeem, tad kuhtsmehsli buhtu dodami tikai pirmajeem, t. i. ruschinameem augeem. Pehdejeem pehz wineem ne tik ween leelakas prasibas, bet ari tos labaki ismanto, isdodami augstakas raschas. Otrâ gadâ bes kuhtsmehsleem, bet pee atteezigas mineralmehslu peedewas un, ja wajadsigs, àri kalka, waretu audset salbaribas augus, kuras pahrswarâ buhtu pahkschaugi, kà wihki, sirni. Teem kuhtsmehslu slahpeklis ir isschkehrdiba, jo to wini paschi war saistit no gaisa.

Ar schahdu augu seku kirschu dahrsâ sasneegsim ne tik ween augstas starpkulturas raschas, bet ari kirschu koki augs spehzigi un isdos netizami labas raschas.

J. K.

Sinas par Igaunijas ahbolu eksportu.

Pehz schurnalâ „Aed" (dahrss) publizeteem dateem ahbolu rascha Igaunijâ 1932. g. zaurmehrâ nemot naw bijusi augstaka par widejo. Neraugotees us to, ahbolu eksports peepeschi strauji peeaudsis sasneedsot 665.562 kg. Augleem bagatâ 1925. gadâ eksporteti tikai 435.800 kg. 1932. g. ahboli iswesti galwenâ kahrtâ us Somiju, kà ari weens parauga suhtijums, 2653 kg Widsemes sihpolinu, us Angliju. Saskanâ ar tirdsneezibas lihgumu, Somijâ ahbolus no Igaunijas eelaisch bes muitas. Iswedamee ahboli padoti Semkopibas ministrijas kontrolei. Saskanâ ar eksporta noteikumeem ahbolus eedala 3 schkirâs: augstakâ, 1. un 2. schkirâ. Diwâs pirmâs schkirâs eetilpst pilnigi tihri, tipiski noteiktas weenas schkirnes ahboli, bet pehdejâ peelaischamas swahrstibas tipiskuma sinâ, kà ari us augleem war buht ne leelaki par 1 kwadratzentimetru kraupja plankumi. No augstakàs schkiras ahboleem eksporteti tikai 75 kg, bet no 1. schkiras ne wairak kà 10%. Tas nenosihmè to, ka Igaunijâ labu ahbolu naw, bet leelakà dala eksporteeru nosuhtijuschi augstakà labuma ahbolus kà 2. schkiras prezi, lai tà iswairitos no schkiroschanas isdewumeem. No kopejà eksporteto ahbolu daudsuma iswesti augustâ 18.751 kg, septembri — 210.717 kg, oktobri — 277.813 kg, nowembri — 146.030 kg un dezembri — tikai 12.251 kg. Lai nepahrpludinatu Somijas tirgu un eeguhtu augstaku zenu, tad wehlams buhtu labako seemas schkirnu ahbolu eksportu par pahra mehnescheem pagarinat. Ir nowehrots, ka Igaunijas ahbolu tirgus zeesch no schkirnu pahrpilnibas, kamdehł auglu kwalitate pa leelakai dalai naw augsta. Tà peemehram 1932. g. ahboli eksporteti no kahdàm 50 schkirnem. No pasihstamakàm schkirnem eksporteti schahdi daudsumi: antonowkas 170.632 kg — 25,6%, rudens strihpotà 104.570 — 15,7%, Widsemes sihpolini 103.806 — 15,6%, serinku 64.408 — 9,7%, tschornij guss 27.598 — 4,1%, Tartu roschahbolu 20.472 — 3,1%, selta renetes 18.095 — 2,7%, baltà dsidrà 12.733 — 1,9% titowkas 12.582 — 1,9%. Widsemes schampaneeschu 12.479 — 1,9%, borowinkas 12 226 — 1,8%, leischu pepinu 11.933 — 1,8%, suislepu 10.888 — 1,6%, aportu 10.165 — 1,5%, Tallinas bumbeerahbolu 5.391 — 0,8%, Trebu 2.217 — 0,3%, Fameuse 1.343 — 0,2% un Paide seemas ahbolu 682 — 0,1%. Pehdejo schkirni eeaudsejis G. Raudseps. Ta peemehrota smagakàm, slapjàm un aukstàm semém, kur pahrejàs labakàs schkirnes parasti nepadodas. Paide schkirnes ahbeles nezeesch no seemas sala un neslimo ar „wehsi". Augli nedauds leelaki par sihpolineem, labi garscho un usglabajami lihds nahkoschà gada wasarai. Tà tad, kà redsam, wiswairak eksporteta antonowka, kurai seko labakàs Igaunijas eksporta schkirnes — rudens strihpotais un Widsemes sihpolinsch. Wislabakàs, Somijâ dauds peeprasitàs schkirnes, kà Trebu, selta renete, Tallinas bumbeerahbols, suisleps un Tartu roschahbols iswesti neleelos daudsumos. Schìs schkirnes Igaunijâ maş audsè, bet turpmak jazenschas atswabinatees no leelà schkirnu skaita, kursch kawè eksportu, un jaaudsè minetàs 7—8 schkirnes, kuras ahrsemês wiswairak peeprasa. Ahbolu eksports Igaunijâ 1932. g. eepluhdinajis walutu par 199.668 kronam, sanemot zaurmehrâ par katru kg ahbolu 30 zentus.

J. Sm—.

Melderis, K. Mescha wakari. 1932. 8°. 109 lpp. ar 67 nobildejumeem tekstâ. Autora isdewums. Zena Ls 2,—.

„Koki un meschi ir augstakà dahwana, ar ko daba zilweku apweltijusi, tadehł zeeneet un saudsejeet tos." Ar schahdeem, pirms 2000 gadeem teikteem Plinija motto wahrdeem autors ussahk sawus juhsmas pilnos stahstus par meschu, dodams mescha jehdseena un mescha kà dsihwa organisma raksturojumu un apgaismodams, weegli saprotamâ walodâ un tekoschà risinajumâ, to gan no saimneeziskà, gan ari no estetiskà, dsejiskà, religiskà, sinatniskà un audsinaschanas weedokleem. Ar peedsihwojuscha wezakàs paaudses meschkopja un meschkopibas pedagoga prasmi, autors kà klusos seemas wakaros, tà bursmainâ deenas steigâ, eewada lasitaju mescha noslehpumos un eerosina ar zitadàm juhtam raudsitees us meschu. — Krahschnee nobildejumi teikto usskatami paschwihtro. Grahmata eespeesta us laba papira, newainojamâ Walsts papiru speestuwes techniskâ ispildijumâ. Eeteizama tautas un skolu bibliotekam, kà ari kuram katram grahmatu draugam, jo ir pirmais un weenigais schahda weida isdewums muhsu populari sinatniskâ literaturâ. Grahmatas zena wiseem peeeetama un usskatama par loti mehrenu. Mescha wakaru stahsti beidsas ar tesi: „brihnischkigs dsihws organisms, tautu materialàs labklahjibas pamats, warens faktors dabas saimneezibâ, dailuma paraugs, swehtuma pirmawots, spirdsinatajs un meerinatajs gruhtos brihschos,

idealas walſts un augſtako tikumu atſpulgs, Wiswarenâ gudribas un ſlawas iſteizejs, — tas ir meſchs!"

K. Starzs.

Iſlaſot grahmatas wirsrakſtu „Meſcha wakari," gruht eedomatees tàs ſaturu: leekas, ka nopeetni meſchkopibas jautajumi te newaretu buht apſkatiti un par filoſofiju waj romantiku wehl maſak waretu buht runa. Bet ikweens, kas ſcho wehrtigo grahmatu buhtu iſlaſijis, tas redſ, ka te dſejiſkâ walodâ iſtirſati paſchi meſchkopibas pamati, un tik dſiļu baudu laſot eeguhſtam weenigi no klaſikeem un ihſteem tautas dſejneekeem. Kam par meſchu naw ne maſakàs intereſes, nekad naw iſjutis ta ſwinigumu, tas, iilaſijis „Meſcha wakarus," paliks kaiſls meſcha deewinatajs.

Grahmatiņa nedrihkſt iſtruhkt neweenâ bibliotekâ, ſahkot no pamatſkolas apmekletaja un beidſot ar augſtako iſglihtibu eeguwuſcheem pilſoneem. Kad garàs darba deenas nogurums leedſ wakarâ nodotees nopeetnam kabineta darbam, tad „Meſcha wakari" ſagahdàs ihſtu atpuhtu un baudu. „Meſcha wakareem" paredſamas wislabakàs ſekmes. Priw. doz. J. Sudrabs.

Lopkopiba.

Kà tagad iſturetees pret lopkopibas iſkopſchanas darbu.

Apwidos ar ne wiſai augſti attihſtitu lopkopibu, bet tomehr jau puslihdſ eeſihmetu lopkopibas wirſeenu, weena daļa lauksaimneeku, ihpaſchi pehdejâ laikâ, peeturas pee eeſkata, ka lopkopibas pahrraudſibai leelaka noſihme eſot tikai tad, ja par labàm zenam eeſpehjams pahrdot lopus. Bet tà ka waiſlas lopus iſweſt uſ ahreeni paſchreiſ newar un ari eekſchſemes tirgus palizis daudſ kluſaks, tad tagad wairs neeſot noſihmes ſaſtahwet lopkopibas pahrraudſibas beedribâs. Un weena daļa jaunako lopk. pahrraudſ. beedribu beedri teeſcham ari iſrahda teekſmi atrautees no ſchìm beedribam, nenogaidot pat gada beigas un tà ſaudejot lihdſ ſchim par pahrraudſibu iſdoto naudu. Waj ſchahda lauksaimneeku rihziba ir pareiſa? Te jaatbild ar noteiktu ne! Un jau tapehz ween, ka minetà eeſkata aiſſtahwetaji aiſmirſt, ka teeſchi lopkopibas pahrraudſibas beedribas ir tàs, kas wispuſigi, ar iſlaſes palihdſibu, weizina labaku lopu eeaudſeſchanu, peemehrotas lopbaribas raſchoſchanu un tàs pareiſu iſleetoſchanu un raſchibas ſkaitļu uſkrahſchanu, un ka wispirms nepeezeeſchami iſaudſet lopus ar peerahditu zilti un raſchibu, un tad tikai war buht runa par waiſlas lopu pahrdoſchanu.

Ka tas teeſcham tà, to peerahdija lopu pahrdoſchana uſ Kreewiju eepreekſchejos gados. Tad leelako daļu lopu pahrdewa tee lauksaimneeki, kas lopu audſeſchanas darbam bija nodewuſchees jau ilgaku laiku. Ari zenas par atſewiſchkeem lopeem tee ſaņehma augſtakas, jo wairums wiņu pahrdoto lopu bija tihraſinu un augſtakàs kruſtojuma pakahpês. Bet apwidi ar maſak iſkoptu lopkopibu, no ſchì ahrejà waiſlas lopu tirga, atſkaitot nedaudſu gowju pahrdoſchanu par leetojamu lopu zenam, nekahdus juhtamus labumus neguwa. Taiſni otradi: lihdſ ar lopu pahrdoſchanu uſ Kreewiju, ſtrauji zehlàs zenas un peepraſijumi pehz waiſlas lopeem ari eekſchſemê un daudſi lauksaimneeki, kas eegahdajàs peeauguſchas gowis waj tihraſinu jaunlopus, dabuja par teem ſamakſat kreetni augſtas zenas. Ar to negribu teikt, ka waiſlas lopu ahrejais tirgus mums wispahr nebuhtu wehlams, bet paſtrihpot, ka, lai waretu ſcho tirgu peenahzigi iſmantot, lopkopjeem jabuht uſ to jau eepreekſch ſagatawoteem.

No daudſu muhſu labako un wezako lopkopju praktiſkeem peedſihwojumeem redſams, ka lopkopibas pahrraudſibas beedribu darbu reſultati naw ſaſneedſami ihſâ laikâ un ka newar buht ari kreetnu panahkumu, ja eeſahkto darbu kaut uſ laiku pahrtrauz, kà to daſchs labs tagad dara, lai wehlak, kad laiki uſlaboſees, atkal ſtahtos pee ta turpinaſchanas. Ja peena lopkopiba ari wehl tagad ſaſtahda prahwu un noteiktu daļu no lauksaimneeka eenahkumeem, tad nebuhs gudri wiņas iſkopſchanas labâ neko nedarit.

Taiſni tagad waiſlas lopu tirgû, uſ brihdi eeſtahjees kluſums, waiſlas lopu zenas eewehrojami krituſchàs, kapehz wiſiſdewigakais laiks par ļoti mehrenàm zenam eegahdatees wehrtigus tihraſinu jaunlopus. Jau ar to, kà ari iſmantojot lopk. pahrraudſ. beedribu rajonos noweetotos waiſlas bullus, eeſpehjams ar ſamehrâ maſ iſdewumeem eewehrojami uſlabot lopu materialu. Bet labaki lopi, peemehroti ehdinati un kopti, dos labaku baribas un darba atmakſu. Paſeminaſees ari raſchoto produktu paſchiſmakſa, kas paſchreiſ ļoti no ſwara.

Ka ſiſtematiſks, nepahrtraukts lopkopibas pahrraudſibas darbs teeſcham weizina raſchibas peeaugumu un reiſê ari raſchoto produktu paſchiſmakſas ſalehtinaſchanu, paſkaidroſchu ar L. L. Zentralbeedribas Jekabpils rajonâ 5 notezejuſchos gados eeguhteem ſkaitļeem, kas ſekoſchi:

Pahrraudſ. gads	Gada gowis	Raſchots uſ gada gowi Peens kg.	t, %	Sweeſts kg.	1 kg. peena paſchiſm. ſnt.	1 kg. ſweeſta paſchiſm. ſnt.
1927/28	2287	**2207**	**3,92**	**99,3**	13,4	2,97
1928/39	1482	2234	3,94	101,2	**14,0**	**3 08**
1929/30	2697	2578	3,94	116,9	12,7	2,79
1930/31	2210	2740	3,99	125,9	12,1	2,64
1931/32	2262	**2716**	**4 06**	**126,8**	**8,04**	**1,72**

Prahwais raſchibas peeaugums, kà ari peena un ſweeſta weenibas paſchiſmakſas paſeminaſchanàs te naw jauſſkata kà nejauſchiba, bet gan kà eepreekſch uſſtahdita mehrka pakahpeniſka ſaſneegſchana. Un eeſpehja ſcho mehrki ſaſneegt raduſees zaur 4 labaku lopu eeaudſe-

ſchanu un ſliktako iſbrahkeſchanu, ganibu uſlaboſchanu un pareiſu lopu ehdinaſchanu neween ſlaukſchanas, bet ari zeetſtahweſchanas laikâ.

Tà kà raſchoſchanas ſalehtinaſchana uſſkatama par ſwarigu faktoru zihnâ par ikweenas noſares atmakſaſchanos, tad ſaprotams, ka uſ to jaiſeet katrai ſaimneezibai. Un ſaimneezibam ar lopkopibu — peenſaimneezibas wirſeenu tas wislabaki panahkams, nepahrtraukti peedalotees droſchâ un pahrbauditâ ſabeedriſkâ paſahkumâ — lopkopibas pahrraudſibas beedribâs. Atrautees no ſchim beedribam wehl naw ne maſakà eemeſla.

Ja paſchreiſ lopkop. pahrraudſ. beedribu ſtahwoklis wiſumâ naw tik ſtabils, kà nedaudſ gadus atpakal, tad paſchu beedru intereſês tagad buhtu peewilkt beedribâs pehz eeſpehjas wairak ſaimneezibu, kas pee paſchreiſejàm mehrenàm pahrraugu algam dotu eeſpehju ſamaſinat makſas par kontrolejamàm gowim un nodroſchinat beedribu patſtahwibu. Naw jaaiſmirſt, ka ilgos gados un ar leelàm puhlem deeſgan labi noſtahdito lopkopibu loti ihſâ laikâ war noweſt lihdſ ſtahwoklim, kahds bij 10 gadus atpakal. Bet atjaunot to atkal lihdſ tagadejam ſtahwoklim praſis daudſ laika un lihdſeklus tiklab no walſts, kà ari paſchu lauksaimneeku kaſes. Inſtr. R. Goſts.

Lopkopja peeſihmes.

Lopkopibas pahrraudſiba Wahzijâ uſrahda teekſmes ſaſchaurinatees. Uſ to pamudina lopkopibas raſchojumu ſemàs zenas. Stahwokli uſ 1932. g. 1. janwari rakſturoja pahrraudſibas beedribu kopſkaita ſamaſinaſchanàs no 3024 uſ 2973, t. i. par 51. Lihdſ ſchim beedribu kopſkaits paſtahwigi auga. Samaſinajees ari kontroleto gowju ſkaits no 1.064.050 uſ 1.052.666, t. i. par 11.384 gowìm. Tekoſchâ 1932.—33. g. pahrraudſiba wehl wairak ſaſchaurinaſees, ja lopkopibas raſchojumu zenâs neeeſtahſees eewehrojama uſlaboſchanàs. Apweenoto ſaimneezibu ſkaits nedaudſ peeaudſis, kas leezina, ka kontroletee ganampulki nedaudſ ſkaitliſki ſamaſinati. Daſchos Wahzijas apgabalos pahrraudſibas beedribu ſkaits pat wehl peeaudſis, bet zitos ſamaſinajees, ſewiſchki Schleſwigâ un Sakſijâ.

Sem pahrraudſibas Wahzijâ uſ 1931. g. 1. dez. bija 10,9% no wiſàm gowim, Pruſijâ 14,4%. Pret eepreekſchejo gadu te ir ſamaſinajums par 0,4 un 0,9%. Lopkopibas ſinâ labak noſtahditos apgabalos ſem pahrraudſibas ir: 27% — Danzigâ, 24%—Rihtpruſijâ, 21% no gowju kopſkaita Pomeranijâ un Schleſwigâ.

Par 1931. g. zaurmehra iſſlaukums no 767,151 kontroletàm gowim ir 3773 kg. peena ar 3,34% tauku un 126 kg. peena tauku. Pret 1930. g. ſamaſinajums ir 22 kg. peena, bet tauku ſaturam pazelotees, peena tauku daudſums uſ gada gowi naw ſamaſinajees. Par pahrraudſibas leelo noſihmi wislabak leezina iſſlaukumu peeaugums uſ gada gowi no 1924. g. lihdſ 1931. g. par 790 kg. peena un 30 kg. peena tauku.

Wiſtkopibas lomu Seemelamerikas Saweenotâs Walſtîs labi rakſturo wiſtu kopſkaita ſtraujais peeaugums pehzkara gados, ſalihdſinot ar tahdu lihdſ 1910. g. Wiſtu kopſkaits bija miljonos: 1880. g. — 125,4, 1890. g. — 258,9, 1910. g. 297,9, 1920. g. — 372,8, 1925. g. 409,3 un 1930. g. jau ſkaitijàs **469,5 milj.** wiſtu. Wiſtu kopſkaits no 1880. g. peeaudſis gandrihſ tſchetrkahrtigi. Blakus prahwajam ſkaitam wiſtu wehl Amerikâ 1930. g. ſkaitijàs 3,6 milj. titaru, 3 milj. ſoſu un 2,8 milj. pihlu.

Waj leelàs waj maſàs gowis iſdewigakas? Schahdu jautajumu danu laikrakſtâ „Bort Landbrug" uſſtahda lauksaimneeks P. Boſerups. No autora par wina paſcha ſaimneezibu ſneegtee raſchibas dati, wismaſ par 5 gadeem zaurmehrâ, dod ſekoſchus iſnahkumus:

Dſihwſwars	Gowju ſkaits	Peens kg	Tauku %	Sweeſta kg
Pahri par 600 kg .	30	3913	3,99	175
No 550—600 „ .	36	4048	3,94	178
„ 500—550 „ .	27	4254	3,94	187
Sem 500 „ .	11	4284	4,02	193

Augſchejee ſkaitli itkà norahda, ka ar augſtaku raſchibu iſzelas maſaka dſihwſwara gowis, preteji paſtahwoſcheem uſſkateem, ka iſdewigak turet leelakas, ſmagakas gowis, pehz ka ari Danija zenſchas.

Autors eeroſina pazeltà jautajuma tuwaku noſkaidroſchanu un iſpehtiſchanu ar plaſchaka ſkaitlu materiala palihdſibu.

Kokoſa un palmu kodola rauſchu peedewa pazel peena tauku ſaturu. To apſtiprina jaunakee J. Schmidta un H. Fogela iſmehginajumi Getingâ — Wahzijâ. Minetee rauſchi paſneegti pee pahrejàs baribas maiſijumâ, lihdſigâs dalâs, t. i. ſamehrâ 1:1.

Peenemot kontrolgrupas raſchibu par 100, pee daſchadàm rauſchu dewam peena daudſums, tauku ſaturs un tauku kopraſcha mainijàs ſchahdi:

Kokoſa-palmu rauſchu deenâ, kg	Peena	Tauku %	Peena tauku
1,5	99	110	109
3,0	95	116	110
4,5	97	108	105

Iſnahkumi rahda, ka peena daudſumam nedaudſ (par 1%,5 un 3%) krihtotees, bet tauku % pazelotees (par 10, 16 un 8%) kopejais tauku daudſums pawairojees par 9,10 un 5%. Labakos panahkumus dewa mehrenas kokoſa-palmu rauſchu peedewas, kas nepahrſneedſa 1,5—3,0 kg. Pee augſtakàm dewam eeſpaids uſ peena tauku % bija maſaks.

Wita.

Peensaimneeziba.

Sweesta isnahkuma aprehkinaschana.

Peenotawam paplaschinajotees un apweenojotees, atwerot jaunus krejoschanas punktus, noteikschana par pasahkuma labklahjibu arween wairak pahreet ta waditaju — waldes un algoto spezialistu rokâs, kamehr atsewischka lauksaimneeka loma top arween masaka. Bet risks un atbildiba paleek pa wezam us katra atsewischka lauksaimneeka plezeem. Tadehl ir saprotama nerwositate, kahda nowehrojama lauksaimneeku widû.

Ar teem pascheem eemesleem isskaidrojas ari saspihlejumi starp peenotawu waldem, rewisijas komisijam, waditajeem un krejoschanas punktu waditajeem. Wisi tee sajuht atbildibu, bet katrs ir atkarigs sawâ rihzibâ no treschàm personam, kuras war sagatawot tàm wisnepatihkamakos pahrsteigumus. Tà kà wiss tas noris̀inas ļoti saspihletâ wispahrejàs krises un zenu sabrukumu atmosferâ, tad ir japadomà pee laika par warbuhtejàs katastrofas nowehrschanu. Jr jaatrod wentili, par kureem waretu islidot leekà nerwositate un neustiziba.

Ja jau meerigos laikos katra pareisi noorganiseta pasahkuma stuhra akmens ir labi weikta kontrole, tad saftrehgumu reisê ta eeguhst pat noteizoschu nosihmi.

Un ar kontroli, tapat kà ar eepreekschejo isnahkumu paredsejumu, peensaimneezibâ tàs leetas stahw ļoti slikti. Mums weenmehr wehl naw pahrbaudita un wisâs dalâs saskanota mehroga, ar kuru waretu daudsmas droschi pasazit, zik ihsteni peenahkas katram peenotawas dalibneekam par wina nodoto peenu, kahdam wajaga buht sweesta isnahkumam no scha waj ta peena waj krehjuma daudsuma.

Gan, taisniba, mums ir wesela wirkne formulu, kuras domatas schim mehrkim, bet, deemschehl, tàs sawu usdewumu pilda ļoti wahji. Popularà Fleischmana-Hitchera formula S = 1,2 t — 0,20 jau tadehl ween wairs neatbilst sawam usdewumam, ka ta dod eespehju aprehkinat sweesta isnahkumu tikai no pilnpeena. Kamehr waldoschais peenotawu tips bija sweestnizas bes krejoschanas punkteem un kamehr sweesta zenas bija augstas, ar to wareja apmeerinatees. Norehkinu wirkne sastahweja tikai no diwi lozekleem — peenotawas un peena peegahdataja. Domstarpibas bija weegli likwidejamas teeschâ satiksmê. Kuplàs ismaksas nespeeda uslasit un peewahkt katru drupatinu. Tiklihds rodas widû krejoschanas punkts, stahwoklis kluhst daudz launaks, sewischki, ja krejoschanas punkts saistijees ar zentru tikai ar lihgumu ween, paturot sawu juridisko patstahwibu. Te norehkinu wirknê jau trihs lozekli — peena peegahdatajs, krejotawa, sweestniza. Wajadsigi jauni norehkinu lihdsekli. Jameklè jaunas formulas. Tahdas ari teek usstahditas wesela wirkne. Wispopularakàs no tàm ir sekoschàs:

1) S = 1,2 t — 0,66
2) S = 1,166 t
3) S = 1,155 t

Tàs domatas sweesta isnahkuma aprehkinaschanai no krehjuma. Tàs peeleeto blakus Fleischmana-Hitchera pilnpeena formulai, pahrlezot logiski un praktiski nepeezeeschamai formulai, kura dotu eespehju aprehkinat krehjuma isnahkumu no pilnpeena.

Un te nu rodas nesaskanas. Schìs nesaskanas, zik man sinams, presê („Latw. Lauksaimneekâ“ № 21) pirmais atsihmeja wehl 1928. g. agr. H. Gailis. Us tàm bija atduhrees ari agr. Sehja un publizeja 1930. g. „Lauksaimn. Mehneschrakstâ“ № 11 referatu par saweem nowehrojumeem.

Fleischmana-Hitchera formulu ap to paschu laiku ir apskatijuschi agr. A. Sehja (Latw. Lauks. 1927. g. № 7) un doz. Fr. Neilands (Latw. Lopk. un Peensaimneeks 1930. g. № 12). Formulas wahjibu ļoti pareisi un isteiksmigi raksturo pehdejais, rakstidams schahdi:

„Pehz schìs formulas aprehkinatais skaitlis rahda, zik Kg. sweesta isnahk no 100 Kg. peena, ar sinamu tauku saturu pee wideji normaleem darba apstahkleem, peenemot teoretiski, ka: a) no 100 Kg. peena teek nonemts 15 Klgr. krehjuma; b) pagatawotà sweesta tauku saturs ap 83,3 % un c) tauku saturs sweestneezibas atleekâs nepahrsneedz: wahjpeenâ 0,10 %, kehrnes peenâ 0,50 %.“

Tà tad formula prasa trihs noteiktus postulatus, lai buhtu peeleetojama. Waj tos war usskatit par nodibinateem ari pee mums? Waj war konstatet ar peenotawâ esoscheem lihdsekleem to esamibu? — Mani nowehrojumi speesch atbildet ar noteiktu nè!

1) Kura peenotawa gan buhtu spehjiga nosazit tauku saturu sweestâ ar peeteekoschu droschibu? Parastàs uhdens satura analises ir pahrak nepilnigas, lai waretu noderet par ustizamu mehrogu. Us gandrihs 50.000 analischu pamata, ko 1931. g. isdarijusi sweesta kontrole, war spreest, ka muhsu sweests satur apm. 84 % tauku, jo widejais swehrtais uhdens % ir 14,5. Peenemot bestauku sausnu lihdsigu 1,5 %, taukeem paleek 84 %.

2) Tapat nedroschas ir Gerbera analises pee tauku satura noteikschanas wahjpeenâ, ja us tàm grib balstit sweesta isnahkuma kontroli.

3) Galigi neeespehjami ir peenotawu ikdeenâ konstatet analises zelâ tauku saturu paninâs: bes mehra un swara tàs teek atschkaiditas ar uhdeni un skalojamais uhdens aisnes peeteekoschu daudsumu tauku, lai wisam aprehkinam pahrwilktu pahri treknu strihpu.

Ihsi sakot, peenotawu ikdeenâ newar peeleetot analitisko metodi, lai noskaidrotu Fleischmana-Hitchera formulas peeleetojamibu. Tadehl ari naw eespehjams palaistees us tàs doteem isnahkumeem.

Gluschi neeespehjami ir peeleetot scho formulu paraleli minetàm trim „krehjuma“ formulam. Peenemot, ka krejotawâ peenemti 1.000.000 kg. peena ar zaur-

mehra tauku saturu 3,5%, pehz Fleischmana-Hitchera formulas jaeeguhst 10.000 kg. (3,5×1,2—0,20) = =10.000 kg. × 4,0=10.000 kg. sweesta. Kahdu isnahkumu dod „krehjuma“ formulas, atkaribâ no tauku satura krejumâ, rahda sekoscha tabulina (wahjpeena tauku saturs peenemts 0,08%):

Raschots krehjuma kg.	Krehjuma tauku %	Sweesta isnahkums pehz formulas			Sweesta isnahkuma formula, salihdsinot ar Fleischmana — Hitchera form. dod wairak + waj masak —		
		(1,2 f — 0,66) I.	(1,166 f) II.	(1,155 f) III.	I. form. kg.	II. form. kg.	III. form. kg.
171.687	20	40.071	40.037	39.659	+ 71	+37	—341
137.239	25	40.266	40.005	39.627	+266	+ 5	—373
114.304	30	40.395	39.983	39.606	+395	—17	—394

Ta ir loti pamahzoscha, jo dod eespehju iswehletees katram gadijumam sawu kombinaziju. Wisas formulas ir leelu autoritatu usstahditas, kuru lai apstrihd weenkahrschais mirstigais?!

Pa tam dsihwe nahk ar sawu ironiju: krejoschanas punkta aprehkinus wed pehz Hitchera, zentrs ismaksà pehz III. „krehjuma“ formulas... Sahkumâ starpibu sedſ wehl „neismahzitais“ krejotawas waditajs, kad „gudriba“ eeguhta, tad Gerbera butirometrs un parauga pudelite to weiz solidari. Ne welti suhdsibas par nesaskanam starp peenotawu un lopkopibas pahrraugu dateem negrib un negrib rimtees...

Ihsi sakot, muhsu sweesta isnahkuma formulas dod „gudràm galwam“ eespehju brihwi kombinet ar kilogramu sweesta us katras muzinas, jeb, naudas walodâ runajot, lauj pee fiksetàm sweesta zenam par katru kilogramu eeguht 5 sant. wairak waj masak, jeb, wehl zitadi runajot, lauj grosit peenotawas budschetu par 10—15%.

Nedomaju, ka tahds stahwoklis buhtu zeeschams.

Bet kur ir iseja?

Ja jau tikdaudſ spezialistu — pehtneeku ir warejuschi skaidribas weetâ radit tikai negantu juzekli, waj tad ta naw leeziba par to, ka jautajums nemas naw atrisinams?

Tahdas baschas leelâ mehrâ pastiprina pahrdomas par wisu sweesta raschoschanas prozesu. Waj tad mas eespehjams saskaitit, ne nu wehl nowehrtet un ismehrit tos daschados eespaidus, no kureem atkarajas sweesta isnahkums? Jau katras gows tesmenî attihstas sawads peens, daschadâ treknumâ, daschadâ tauku lodischu leelumâ, daschada lipiguma, weenâ paschâ laktazijas periodâ wisi schee faktori mainas un rada neskaitamas kombinazijas. Gada laiki, bariba, laika apstahkli nes sawas pahrgrosibas. Slaukschana, peena apkopschana, transports — katrs no teem sastahdas no tuhkstoscheem elementu. Peena apstrahdaschana lihdſ pat gatawa sweesta noswehrschanai ir nepahrtraukta daschadu eespaidu rinda. Weidsot — peena swehrschana, paraugu nemschana, analiseschana ari nepaleek bes eespaida us isnahkuma skaitlisko isteiksmi.

Stahwoklis buhtu pateesi bes isejas un pat bes zeribam us iseju, ja sweesta raschoschana buhtu pasaulê weenigà daudszehlonigà parahdiba. Tad tàs ispehtischanai wajadsetu atrast jaunas wehl nekad un nekur nepeeleetotas metodes.

Bet tahdas metodes naw jaatrod, jo ar daudszehlonigàm parahdibam ir jasastopas ik us sola katram nowehrotajam, kahdâ sinaschanu nosarê ari tas nebuhtu, neissleħdsot pat matematiku. Tadehl atteezigà metode jau isstrahdata un daudskahrt peeleetota un pahrbaudita un — neskaitamas reises sewi attaisnojusi. Primitiwâ weidâ to peeleeto katrs sihkbodneeks, pasuhtot daschados laikos daschadus daudsumus pretschu, kuràm tas pirzejus nesin. Iskoptâ weidâ to peeleeto statistikee biroji, lai paredsetu ar apbrihnojamu pareisibu zik nahkamâ gadâ walstî peedsims sehnu, zik meitenu, zik plaujmaschinu iskapschu Deeringa fabrikai jasuhta us Indiju, bet astronoms atkal pasaka, zik krihtoschu swaigschnu buhs redsams pehdejâ julija naktî us 56. platuma grada...

Tur, kur darbojas daudsi zehloni neskaitamos kopojumos un wirknejumos, itin kà zenschotees pehz haosa, tur „Leelo skaitlu likums“ rada sawu kahrtibu, tik apbrihnojami; ka pirmais tàs nowehrotajs to nosauza par „Deewischko kahrtibu“. Ar „Leelo skaitlu likuma“ atklahschanu daschadàs daudszehlonibàs nodarbojas statistika un guhst sewischkus panahkumus tàs matematiskà analise. Lihdschinejà sweesta isnahkumu pehtneeki, deemschehl, to atstahjuschi neeewehrotu un daudszehlonigas parahdibas pehtischanu zentuschees weikt panehmeeneem, kuri spehj atsegt tikai funkzionelas sakaribas. Tadehl ari winu pehtijumeem tik behdigi panahkumi.

Lai eenestu jautajumâ skaidribu, nepeezeeschami noorganiset statistisku pehtijumu pehz ruhpigi isstrahdatas programas un eeguhtos skaitlus metodologiski pareisi iswehrtet.

Schis darbs naw pa spehkam kahdai nebuht atsewischkai personai, bet pee tàs jakeras weselai organisazijai, pat walsts waru neissleħdsot. Wisgruhtakais jautajums ir materialu eeguhschana. Lai materials buhtu apstrahdajams, tam jausrahda swahrstibas, ko nosaka galwenee faktori: weeta, laiks, darba apstahkli.

1) Weeta: Katram apstahklu pasinejam ir pasihstamas daschadibas wisu sweestneezibu noteizoscho apstahklu kopumâ, ko usrahda intensiwàs un ekstensiwàs lopkopibas rajoni. Rajons, kur leelas peenotawas atrodas ik pa 10—15 kilometreem. Wisi darba apstahkli ir stipri zitadi, nekà tur, kur schee attahlumi ir daudſ leelaki. Wesela wirkne wisdaschadako rekordu, kas pirmajos jau sendeenas sisti un pat jau aismirsti, ir otrajos degoschs deenas jautajums, bet treschos wehl tikai nahkotnes sapnojums. Tadehl nepeezeeschami

materialus eewahkt daudſâs daſchadâs weetâs weenâ laikâ, lai waretu iſolet weetejo faktoru eedarbibu.

2) Laiks, reſp. gada laiki rada tahdas nopeetnas pahrgroſibas wiſâ ſweeſtoſchanas gaitâ, ka no tàm naw paſargatas pat wislabaki noſtahditàs peenotawas wispreelſchſihmigakos lopkopibas rajonos. Tadehl materialu eewahkſchana iſdarama ari daſchados laikos — ſeemâ, pawaſarî, waſarâ un rudenî.

3) Darba apſtahkli naw weenadi wiſâs peenotawâs pat weenâ un tanî paſchâ rajonâ un laikâ. Te pirmâ kahrtâ kriht ſwarâ krejoſchanas punktu noſihme peenotawas liktenî. Kur apſtrahdà galwenâ kahrtâ zentrâ ſawahkto pilnpeenu, tur ſweeſta iſnahkums ir zitads gan labuma, gan daudſuma ſinâ, nekà tur, kur pahrſtrahdà leelus daudſumus krejoſchanas punktos eeguhtà krehjuma. Leelâs peenotawâs apſtahkli ſawadi, nekà maſâs. Tadehl materialeem jateek krahteem ari daſchadu tipu peenotawâs.

Jſraudſit peenotawas, kurâs nowehrojumi iſdarami, wislabaki waretu Latwijas peenſaimneezibas zentralà ſaweeniba, kuras rihzibâ ir jau gadeem krahtas ſinas un paſihſchanàs ar wiſàm Latwijas malam. Wajadſigos palihgſpehkus nowehrojumu iſdariſchanai, kur to newaretu weikt peenotawas waditajs, waretu dot augſtſkolas lauksaimneezibas fakultate, uſdodot ſtudenteem tos kà praktiſku wingrinajumu peenſaimneezibâ. Analiſes waretu loti labi weikt ſweeſta kontrole un warbuht ari augſtſkola. Tikai pehz ſchahda darba iſweſchanas war buht runa par ſaiſtoſchu ſweeſta iſnahkumu formulu publizeſchanu.

M. Strihkis.

Sweeſta tirgus 1932. gadâ.

Kaut gan notezejuſchà gada pehdejos mehneſchos ſweeſta raſcha jau noſlihdeja ſem eepreekſchejà gada lihmena, un dezembrî, pehz peeteikumeem Walſts ſweeſta kontrolei ſpreeſchot, pat ſtarpiba ſtarp pagahjuſchà un tekoſchà gada ſweeſta peeteikumeem peeauguſi lihdſ 2758 muzinam jeb 14,2%. tomehr galu galâ 1932. g. noſlehdſees ar neleelu ſweeſta raſchas peeaugumu no 394.301 muzinas lihdſ 395.168 muzinam waj par 867 muzinam jeb 0,2%. Ziteem wahrdeem, muhſu pagahjuſchà gada ſweeſta raſcha, neraugotees uſ paſaules ſweeſta tirgus ſabrukumu, tomehr ir noturejuſees uſ eepreekſchejà gada lihmena, kaut gan daudſâs Eiropas ſweeſta ekſporta ſemês bija nowehrojama daudſ behdigaka aina. Tas wiſâ pilnibâ iſſkaidrojams ar ſweeſta ekſporta weizinaſchanas likuma ſwehtigo eeſpaidu. Ja ſchahds likums nebuhtu laikâ iſdots, muhſu peenſaimneeziba buhtu nenowehrſchami peedſihwojuſi kataſtrofiſku ſabrukumu, kas loti ſmagi buhtu atſauzees uſ wiſu muhſu lauksaimneezibu, jo praktiſki wiſu ſweeſtu raſcho gandrihſ weenigi paſchu lauksaimneeku kooperatiwâs peenotawâs un priwato peena ruhpneeku lihdſdaliba ſweeſta raſchoſchanâ ſwahrſtas ap 5% no wiſà wairuma. Ari wiſai muhſu tautſaimneezibai tas buhtu bijis pahrak ſmags ſiteens, jo ſweeſts, pehz wehrtibas, eenem pirmo weetu muhſu ahrejàs tirdſneezibas bilanzê, ſaſtahdidams apm. 33% no wiſa ekſporta wehrtibas.

Beidſot jaatſihmè loti ſtraujà ſweeſta peeteikumu ſamaſinaſchanàs dezembra mehneſî, jo tee noſlihdejuſchi no 21.620 muzinam nowembrî lihdſ 19.459,5 muzinam dezembrî. Straujà ſweeſta raſchas ſabrukſchana, kas tagad ſahk parahditees, wedama ſakarâ ar ahrkahrtigu truhzigu ſpehkbaribas iſbaroſchanu. Schì paſcha eemeſla dehl zeeſch ari muhſu ſweeſta labums.

Muhſu dezembra mehneſcha un wiſa notezejuſchà gada ſweeſta peeteikumus Walſts ſweeſta kontrolei rakſturo ſekoſchi ſkaitli:

	Dezembrî		1. I.—31. XII.	
	Muz. ſk.	% %	Muz. ſk.	% %
Latw. Peenſ. Zentr. Saw. .	11.639,5	59,81	240.695	60.91
A/S. „Pollock u. Co“	4.542	23,34	91.214	23,08
„ „Peena Ekſports“ . . .	893	4,59	18.303	4,63
A/S. „Möller-Holſt“	706	3,63	14 216	3,60
Latg. Lauks. Zentr. Koop. .	679	3,49	13.803	3,49
A/S. „Semkopis“	520	2,67	7.527	1,91
Z/S. „Konſums“	420	2,47	9.410	2,36
A/S. „Nord-Weſt“	—	—	—	—
Kopâ	19.459,5	100,00	395.168	100,00

Pag. gadâ muhſu ſweeſta ekſporteeri meklejuſchi ſawai prezei nonehmejus trihspadſmit ſemês ne tikai Eiropâ, bet ari ahrpus tàs, kà Afrikâ un pat Aſijâ. Ari eeſainojumu ſinâ muhſu ſeme peemehrojuſees ahrſemes praſibam, laiſdama pahrdoſchanâ pusmuzâs un kaſtês eeſainotu ſweeſtu. Loti leela wehriba peegreeſta ſweeſta kwalitatei, pee kam Walſts ſweeſta kontrole loti ſtingri iſdarijuſi ſweeſta ſchkiroſchanu, lai ari pee eſoſcheem nelabwehligeem apſtahkleem noturetu kwalitati wajadſigâ augſtumâ.

Sweeſta ekſportu dezembrî un wiſâ pagahjuſchâ gadâ rakſturo ſekoſchi ſkaitli:

	Dezembrî		1.I.—31.XII.32.	
	Muz. ſk.	% %	Muz. ſk.	% %
Uſ Wahziju	10.048	58,11	199.348	54,40
„ Franziju	2.710,5	15.68	18.338	5.00
„ Belgiju	1 827	10,57	14 622	3 99
„ Angliju	1.644	9,51	121.167	33,07
„ Schweizi	907	5,24	1,810,5	0,50
„ Egipti	139	0.80	536	0,15
„ Daniju	15	0,09	2.183	0,60
„ Poliju	1	—	4 034	1,10
„ Tſchechoſlowakiju	—	—	2 832	0,77
„ Holandi	—	—	967	0.26
„ Maroko	—	—	300	0,08
„ Italiju	—	—	280	0,08
„ Paleſtinu	—	—	—	—
„ Schanhaju	—	—	2	—
Kopâ	17.291,5	100,00	366.419,5	100,00

Pahrejot pee dezembra mehneſcha ſweeſta tirgus konjunkturas apluhkoſchanas, jaatſihmè, ka tirgus weidojàs ſem wiſpahriga noſpeeſta noſkanojuma eeſpaida. Paraſtà ſwehtku preelſchlaika dſihwinoſchà eetekme ſcho-

gad nebija manama. Nenormali siltais laiks ari stahwokli tikai wehl padarija kaunaku.

Muhsu sweesta tirgus stahwokli raksturo sekoschas zenas (ls/kg):

Laiks:			1932. g.	1931. g.
28. now. — 3. dez.		Konting.	1,83—1,86	2,03—2,08
	Ahrpus	„	1,45—1,55	
5. — 10. dez.		Konting.	1,74—1,76	2,08—2,12
	Ahrpus	„	1,47—1,50	
12. — 17. „		Konting.	1,62—1,68	2,04—2,07
	Ahrpus	„	1,40—1,43	
19. — 24. „		Konting.	1,59—1,64	2,00—2,05
	Ahrpus	„	1,36—1,40	
26. — 31. „		Konting.	1,38—1,45	2,00—2,03

Wahzijâ stipri sajuhtamas ahrkahrtigà besdarba sekas. Eespehjas sweestu noweetot saschaurinajuschàs par kahdàm 30%. Neraugotees us sweesta eewedumu eerobeschojumeem, kas salihdsinot ar 1930. gadu, sweesta importu saschaurinaja par 50%, ari atlikuschee neleelee sweesta wairumi tikai ar leelàm puhlem war atrast noņehmejus. Kas atteezas us Anglijas tirgu, tad jakonstatè, ka tur sweesta patehriņu weizinaja ahrkahrtigi semàs zenas. Tikai, pateizotees sweesta patehriņa peeaugumam, naw uskrahjuschees leelaki krahjumi saldetawâs, neraugotees us milsigajeem koloniju sweesta peewedumeem, kas pehdejos diwos mehneschos eepluhda Anglijâ. Zenas Anglijâ wehl arween semas. Neraugotees us muitas paaugstinajumu imperijâ neeetilpstoschàm semem, anglu dominijas us schis muitas rehķina tomehr neka naw pelnijuschas. Danijas sweests eeguhst wehl arween 34 lihds 40 schiliņu anglu zentnerî (70—80 santimi kilogramâ) augstakas zenas par labako koloniju sweestu. Neraugotees us scho deesgan leelo starpibu, daņu sweesta zenas, ko eeguwa dezembra mehnescha beigâs, nebija sewischki eepreezinoschas. Labako Danijas sweestu pahrdewa par 1,50—1,52 ls kg. Preteji agrak no daschàm pusem isteiktàm roschainàm zeribam, Franzijas un Beļgijas tirgus ari dezembrî newareja usņemt leelakus sweesta wairumus, jo minetâs semês bija nowehrojama sweesta pahrpilniba. Ari leelee Holandes saldetawu sweesta krahjumi un Argentinas sweests leelâ mehrâ desorganiseja sweesta tirgu.

Pee schahdeem apstahkleem mas zeribu sagaidit drihsu tirgus stahwokļa uslaboschanos, jo janwara mehnesis, sewischki ta pirmà puse, ir parasti ļoti nelabwehligs laikmets leelaku sweesta wairumu noweetoschanai. Sewischki tas sakams par tekoscho gadu, kad patehretaju pirkschanas spehjas jau tà ir ļoti wahjas. Bes tam pee apwahrischņa sawelkas melni mahkoņi warbuhtejàs Anglijas sweesta importa kontingeschanas weidâ. Kontingeschana war skahrt ari peena un seera importu. No otras puses, wehl newar noteikt, kahdu eespaidu us sweesta tirdsneezibu atstahs Wahzijâ isdotais likums par obligatorisku sweesta peejaukschanu margarinam.

J. Kugrens.

Putnkopiba.

Janwaris putnkopibâ.

Amerikaņu putnkopji saka, ka janwaris putnkopibâ esot swaiga gaisa mehnesis, jo janwarî zaur atslehgas zaurumu ween wistu mahjâ eepluhstot wairak gaisa, nekà wasarâ zaur waļejàm durwim. Tadehļ jaruhpejas par to, lai tagad putni buhtu pasargati no aukstuma un zaurwehja, kas beeschi ween ir daudsu neweiksmju zehlonis schinî laikâ. Jarupejas ari par to, lai buhtu kahrtiga wehdinaschana, kas pasargà putnu mahju no mitruma.

Ja putnu mahja zeeschi buhweta, greesti wajadsigâ augstumâ un putnu mahjâ atrodas tikdauds putnu, zik wajadsigs pehz mahjas tilpuma normas, tad putnu mahja buhs peeteekoschi silta putneem ari bes spezialas kurinaschanas un kurinaschana tahdâ gadijumâ naw obligatoriska. Tomehr aukstâ laikâ putnu mahju eeteizami reisi pa reisai eekurinat, tad gaiss labak pahrmainas, ir siltaks un sausaks. Tomehr neturat wistu mahju pahrak siltu, lai putni neislutinajas. Temperatura + 6—8° ir pilnigi peeteekoscha, bet nekas ļauns nebuhs, ja temperatura buhs ari semaka, tatschu ne tik sema, ka putnu mahjâ sasalst mehsli un dseramais uhdens.

Pakaischeem jabuht sauseem. Wislabakee pakaischi — smalki pluzinata kuhdra, kura wairak ussuhz mitrumu un masina spezifisko smaku. Ari kweeschu un ausu pelawas, smalkaki wasarajas salmi ir labi pakaischi, bet rupji rudsu salmi turpretim jaekselè. Sahgu skaidas pakaischeem neder, jo putni tàs war eeehst kopâ ar baribu, bes tam sahgu skaidas pakaischos neder mehsloschanai.

Laiks domat ari par waislas saimju sastahdischanu, lai gaili ar wistam sarastu kopâ un agrai perinaschanai buhtu apaugļotas olas. Wismas 1 mehnesi, bet labak ilgaku laiku labeem gaiļeem ar wistam jadsihwo kopâ, lai olas buhtu labi apaugļotas. Un neskatotees us to, martâ tomehr olas buhs sliktak apaugļotas, nekà aprilî un maijâ. Katram putnkopim jabuht skaidribâ par sawu sugas putnu standartihpaschibam.

Sastahdot waislas saimes, leelakà daļa putnkopju ir tanîs eeskatos, ka gailim jabuht neradneezigam. Ka gailim jabuht no augstraschigeem wezakeem, tas pats par sewi saprotams. Eekschaudseschanas ļaunàs puses putnkopibâ ir: putnu auguma un olu leeluma samasinaschanàs, tadehļ eeteizama ir jaunu asiņu eepludinaschana ar labeem neradneezigeem gaiļeem.

Wislabak waislai noder weseligas diwgadigas wistas, kuru dehjiba jau 1 gadu kontroleta un usrahda labus resultatus kà olu skaita, tà leeluma un tipa sinâ. Pee waislas wistam war likt diwgadigu gaili waj ari labi attihstijuschos jauno gaili. Zik wistu war dot weenam gailim, to noteiz wistu suga un gaiļa aktiwitate. Diw-

gadigam smago sugu gailim parasti rehkina 8 tàs paschas sugas wistas, augstakais — 10 wistas. Weeglàm sugam war rehkinat 12—15 wistas us 1 gaili. Ahrsemju putnkopji rehkina pat lihds 20 wistu us 1 labi attihstijuschos un aktiwu jauno gaili. Eeteizams turet ari daschus reserwes gailus, jo waislai israudsitais gailis war saslimt, nobeigtees un perinaschanas sesonâ buhs gruhti jaunu gaili dabut. Ja gailus maina, t. i. pee wistam laisch pehz daschàm deenam pahrmainus, tad olas ir labaki apauglotas.

Jaraugas, lai putni buhtu weseligi un nezeestu no parasiteem.

Lai no waislas wistam perinaschanas laikâ dabutu labi apauglotas augstwehrtigas perejamàs olas, tad winas nedrihkst seemâ peepuhlet ar dehschanu. Tadehl waislas wistas tagad naw mahksligi jaapgaismo, wismas tik ilgi ne, kà jaunàs wistinas, kuras rascho tirgus olas. Tapat waislas wistam tagad naw jadod dehjibu sekmejoscha bariba. Olbaltumweelam bagata bariba, ihpaschi galas bariba sekmè dehjibu un waislas wistam tahdu baribu labak tagad nedot. Waislas wistam tagad wislabak noder weegla kaschajamà bariba, labas ausas un meeschi, sihkee kweeschi, ko eekaisa sausos pakaischos, lai putni kaschajotees graudus usmekletu un wineem buhtu nodarboschanàs. Wajadsigo olbaltuma daudsumu waislas putneem wislabak peegahdat ar wahjpeenu, sweesta peenu un rauscheem, kas buhs labaki, nekà bagatiga galas atkritumu dewa. Sewischki eeteizams schinî nosihmê ir sweesta peens. Ja putni ir wahji resp. masaku swaru, kà normali wajadsigs, tad swaru war uslabot ar leelaku miltu baribas isehdinaschanu, peem. isehdinot mihkstbaribu no mistra milteem, kweeschu klijam un skroteteem graudeem, samitrinot tos ar sweesta peenu waj wahjpeenu. Katrâ sinâ nepeezeeschama salbariba un mineralbariba. Tas nodroschina putnu weselibu, labaku olu apauglotibu pawasarî un zahļu dsihwotspehjas. Ja nu kahda deena eekriht silta un saulaina jeb warbuht sneegs nokusis, tad islaischat waislas wistas us kahdu stundu ahrâ — tas winàm nekaitès.

Eewehrojat, ka labai waislas saimei ir nepeezeeschami: laba weseliba, labi balanseta, bet ne dsenoscha bariba, tihras, gaischas, plaschas un sausas telpas, nodarboschanàs, labi aktiwi gaiļi, salbariba un mineralbariba, saules gaisma un, ja laiks atļauj — masa pastaiga ahrâ.

Andr. Leische.

Muhsu putnkopibas lihdsschinejee sasneegumi.

Salihdsinot ar zitàm lauksaimneezibas nosarem, putnkopiba Latwijâ wehl samehrâ mas iskopta. Tikai pehdejos gados schai nosarei sahka peegreest wairak wehribas, tamdehl ari tagad tàs attihstibâ nowehrojams jau noteikts progress.

Pirms kara lauksaimneeki tureja samehrâ mas mahjputnu; putnkopibas produktus patehreja paschi un tikai daschkahrt neezigo pahrpalikumu suhtija weetejâ tirgû. Nebija sewischkas intereses, nebija peeteekoschu sinaschanu un domajams, nebija ari sewischkas nepeezeeschamibas pehz nopeetnakas schis nosares iskopschanas. Tikai pehdejos pirmskara gados putnkopibai sahk peegreest wehribu leelakàs ta laika sabeedriskàs organisazijas — Rigas lauksaimneezibas zentralbeedriba un Latweeschu lauksaimneeku ekonomiskà sabeedriba, kuras sper pirmos soļus putnkopibas iskopschanâ un sahkot ar 1912. g. nodarbina putnkopibas instruktorus, kuri notur kursus un preekschlasijumus un sneeds aisrahdijumus un padomus lauksaimneekeem. Darbibai wisumâ propagandas raksturs.

Gluschi dabigi, ka no kara un rewoluzijas brahsmam galigi nopostitâ semê, pirmos pehzkara gados wisa usmaniba bija peegreesta galwenàm raschojoschàm nosarem, kaut ari tas nebij pareisi. To deesgan spilgti isjuhtam tagad, jo schinî wispahrejâ saimneeziskas krises laikâ putnkopibas raschojumi ir tee, kurus zenu sabrukums skahris wismasak. No otras puses, putnkopiba ir ari ta nosare, kuras iskopschana neprasa leelu kapitalu eeguldischanu, eeguldits kapitals ahtri apgrosas un ar neezigeem lihdsekleem ihsâ laika sprihdî putnkopibas raschojumu produkzijâ war sasneegt eewehrojamu efektu. Scho apstahkli pareisi nowehrtejuschas muhsu kaiminwalstis, kas sawu putnkopibu jau pazehluschas us augsta lihmena.

Putnu sastahws saimneezibâs wisumâ nebija apmeerinoschs. Daschâs saimneezibâs, sewischki Rigas un zitu leelaku zentru apkaimês, gan wareja sastapt pat tihrsugas putnus no pirmskara laikeem, bet tee pa kara gadeem bija stipri iswirtuschi un kà waislas materials mas noderigi. Widsemes, Kursemes un Semgales apgabalu saimneezibâs domineja weetejo sugu putni, kas uslaboti wehl pirms pasaules kara ar kulturas sugu putneem, kurus leelgruntneeki, pa daļai ari daschi Rigas pilsoņi importeja no Reetumeiropas walstim. Scho importeto putnu pehznahtschi pamasam isplatijàs ari lauku saimneezibâs un sinamâ mehrâ uslaboja weetejo putnu kwalitati. Latgales saimneezibâs pahrswarâ bija mas uslabotee masraschigee weetejee putni, kamdehl ari schis rajons dewa semas kwalitates raschojumus.

Pirmos pehzkara gados, nemot wehrâ lauksaimneeku samehrâ wahjo interesi putnkopibas jautajumos zentralo lauksaimneezibas organisaziju, tapat zentralo kooperatiwo saweenibu darbiba putnkopibas iskopschanâ ispaudàs galwenâ kahrtâ schìs nosares propagandâ un populariseschanâ, sarihkojot preekschlasijumus, ihs- un ilgtermina kursus.

Sahkot ar 1923. g. paraleli putnkopibas propagandai, teek eewaditi daschadi praktiskas dabas pasahkumi: Sperti pirmee soļi putnkopibas raschojumu

koppahrdoſchanas noorganiſeſchanâ, putnu nobaroſchanâ, ekſporta organiſazijâ un w. z.

Weens no ſwarigeem praktiſkas dabas paſahkumeem bija waiſlas putnu audſetawu eerihkoſchana, kas eewadita 1923 g. beigâs. Audſetawu uſdewums — ſawos darbibas rajonos apgahdat lauksaimneekus ar wehrtigu waiſlas materialu. Iſweidojot daſchados walſts apwidos weſelu tihklu ſchahdu neleelu (ar 4—10 waiſlas putneem katrâ) audſetawu, galwenais mehrķis bija ihſâ laikâ ſprihdî uſlabot raſchoſchanas rajonos putnu ſaſtahwu un lihdſ ar to paſtiprinat putnkopibas raſchojumu produkziju kwantitatiwi un kwalitatiwi. Jakonſtatê, ka audſetawas ſchinî ſinâ attaiſnojuſchas uſ tàm liktàs zeribas.

Tà kà eekſchſemê nebija eeſpehjams atraſt wehrtigu waiſlas putnu materialu, Lauksaimneezibas pahrwalde no dſihwes atjaunoſchanas fonda ſchim nolubkam atwehleteem lihdſekleem importeja no Anglijas 78 waiſlas putnus un noorganiſeja 11 audſetawas, noweetojot tàs ſabeedriſko organiſaziju un mahzibu eeſtahſchu ſaimneezibâs. Schìs audſetawas darbojas ſaſkanâ ar ihpaſcheem noteikumeem, kuri noſaka, ka audſetawas turetajam jaiſplata par mehrenàm zenam pawaſarî waiſlas olas, bet rudenî jaunputni ſtarp apkahrtnes lauksaimneekeem un diwu gadu laikâ jaatdod pahrwaldei jaunu audſetawu eerihkoſchanai tikpat daudſ lihdſigas kwalitates waiſlas putnu, zik audſetawa no pahrwaldes ſanehmuſi darbibas ſahkumâ. Laikâ no 1923. gada lihdſ 1931. g. lauksaimneezibas pahrwalde eerihkojuſi: 45 wiſtu audſetawas ar 525 waiſlas wiſtam, 8 tihtaru audſetawas ar 26 waiſlas tihtareem, 7 ſoſu audſetawas ar 29 waiſlas ſoſim, 6 pihlu audſetawas ar 31 waiſlas pihli. 1931. g. pahrwalde iſbeidſa ſchahda tipa putnu audſetawu eerihkoſchanu, jo noorganiſê daſchâs walſts ſaimneezibâs plaſchaka mehroga putnu audſetawas, kuru uſdewums netikween apgahdat lauksaimneekus ar waiſlas materialu, bet ari weikt putnu iſlaſes — raſchibas iſkopſchanas darbu; ſchis darbs ſihkâs, ar neezigu putnu ſkaitu audſetawâs gruhti iſwedams.

Tanî pat 1923. g. pahrwalde iſſtrahdaja noteikumus par waiſlas putnu audſetawu eerihkoſchanu ar Walſts pabalſtu un ſahka iſſneegt pabalſta ſumas Latwijas putnkopibas beedribai. Saſkanâ ar noteikumeem, ar walſts pabalſtu eerihkotàm audſetawam jadarbojas wismaſ 2 gadi. Pehz 2 g. ſekmigas darbibas ar walſts pabalſtu eegahdatee waiſlas putni pahreet audſetawas turetaja ihpaſchumâ. Minetà beedriba laikâ no 1923. g. lihdſ 1926. g. ar pabalſtu eerihkojuſi: 100 wiſtu audſetawas — ar 308 waiſlas wiſtam, 3 tihtaru audſetawas — ar 7 waiſlas tihtareem, 2 ſoſu audſetawas — ar 6 waiſlas ſoſim, 7 pihlu audſetawas — ar 9 waiſlas pihlem. Dala no audſetawâs noweetoteem putneem importeta no ahrſemem, dala eepirkta eekſchſemê.

Sahkot ar 1926. gadu waiſlas putnu audſetawu organiſeſchanu pahrnem zentralàs lauksaimneezibas organiſazijas, kuru rihzibâ pahreet ari ſchim nolubkam budſchetâ atwehletàs walſts pabalſta ſumas. Pahrſkatu par ar walſts pabalſtu eerihkotu un darbojoſchos waiſlas putnu audſetawu ſkaitu laikâ no 1923. g. lihdſ 1932. gadam ſneedſ ſekoſchee dati: Uſ 1924. g. 1. aprili darbojàs — 28 audſetawas, 1925. g. — 59, 1926. g. — 81, 1927. g. — 91, 1928. g. — 119, 1929. g. — 129, 1930. g. — 175, 1931. g. — 420, 1932. g. — 802.

Uſ 1932. g. 1. aprili darbojuſchàs waiſlas putnu audſetawâs pa aprinkeem noweetotas ſchahdi:

Uſ 1. aprili 1932. gadâ ar walſts pabalſtu eerihkoto waiſlas putnu audſetawu ſarakſts.

Aprinki:	Latw. Lauks. Zentralb.				Latw. lopk. zentr. ſaw.				Latgales rajona lauks. b-bu ſaw.				Kopâ			
	Wiſtu audſ.	Tiht audſ.	Soſu audſ.	Pihlu audſ	Wiſtu audſ.	Tiht. audſ.	Soſu audſ.	Pihlu audſ	Wiſtu audſ.	Tiht. audſ	Soſu audſ.	Pihlu audſ.	Wiſtu audſ.	Tiht. audſ	Soſu audſ	Pihlu audſ
1. Rigas	32	2	4	9	43	—	1	—	—	—	—	—	75	2	5	9
2. Zehſu	45	—	—	—	35	7	—	—	—	—	—	—	80	7	—	—
3. Walmeeras	9	—	1	—	7	—	—	—	—	—	—	—	16	—	1	
4. Walkas	10	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—
5. Madonas	9	—	—	—	8	1	—	—	—	—	—	—	17	1	—	—
Widſemes apg.	105	2	5	9	95	8	1	—	—	—	—	—	200	10	6	9
6. Leepajas	3	—	—	1	16	—	—	15	—	—	—	—	19	—	—	16
7. Aiſputes	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
8. Kuldigas	3	—	1	1	2	—	2	—	—	—	—	—	5	—	3	1
9. Wentspils	5	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	1
10. Talſu	—	2	1	4	7	—	1	1	—	—	—	—	7	2	2	5
Kurſemes apg.	11	2	3	7	28	—	3	16	—	—	—	—	39	2	6	23
11. Jelgawas	2	—	2	—	6	—	1	—	—	—	—		8	—	3	—
12. Tukuma	—	1	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1	—
13. Bauſkas	15	—	—	1	14	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	1
14. Jehkabpils	1	—	—	—	9	—	1	—	—	—	—	—	10	—	1	—
15. Ilukſtes	2	—	—	—	—	—	—	—	7	3	2	3	9	3	2	3
Semgales apg.	20	1	3	1	35	—	2	—	7	3	2	3	62	4	7	4
16. Daugawpils	—	—	—	—	2	—	—	—	183	13	13	26	185	13	13	26
17. Rehſeknes	—	—	—	—	—	—	—	—	40	8	2	6	40	8	2	6
18. Ludſas	—	—	—	—	—	—	—	—	79	10	2	11	79	10	2	11
19. Jaunlatgales	—	—	—	—	—	—	—	—	28	1	2	4	28	1	2	4
Latgales apg.	—	—	—	—	2	—	—	—	380	32	19	47	332	31	19	47
Kopâ Latwijâ	136	5	11	17	160	8	6	16	337	35	21	50	633	48	38	83
	169				190				443				802			

(Turpmak beigas).

W. Talze.

No dsihwes dsihwei.

„Ledus naglas".

Rudenos un pawasaros laukſaimneeki beeſchi nonahk kluhmigâ ſtahwoklî tadehl, ka ſlidenà zeła dehł newar pabraukt, jo ſirga kahjas ik uſ ſoła ſlihd. Kaut gan ſchajos gada laikos naw ſewiſchki daudſ braukſchanu, tomehr neatleekamàs wajadſibas jaapmeerina, it ihpaſchi, zik tas ſihmejas uſ ſchkuhtim un klauſcham, kuras japilda noteiktâ deenâ un ſtundâ. Tà ka neeeſpehjami ſirgus apkalt weenâ-diwâs deenâs uſ ſaaſinateem „ſeemas pakaweem", bet braukt ar neaſu — waſaras apkalumu ir riſkanti, tad tahdâs reiſâs łoti labi war iſpalihdſetees ar tà ſauktàm **ledus naglam**.

Minetàs naglas no paraſtajàm pakawu naglam atſchķiras ar to, ka tàs iſgatawo no **tehrauda** un tàm ir **kaltweidigi ſaaſinata galwina**. Schì galwina, kà tas ſihmejumâ redſams, paleek apmehram weenu zentimetri wirspus pakawa apakſchejàs plahkſnes un ir eeweetota pakawa preekſchdałas naglu zaurumos, protams, wezàs naglas eepreekſch iſnemot. Scho darbu war iſdarit „mahjas kahrtibâ", neriſkejot ſabojat naga juhtigàs dałas, jo naglu, kà jau minets, eeweeto wezâ zaurumâ, pehz kam galu atkneebj un atleez. **Ar ledus naglam ſlihdeſchana nowehrſta, ſkatotees pehz apſtahkleem, uſ nedełu un ilgaki.** Pehz naglu nodilſchanas tàs war, ſkatotees pehz wajadſibas, atkal atjaunot.

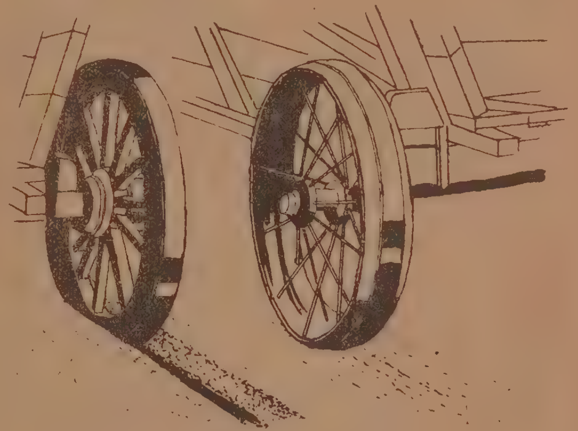


Zitas tautas jau ſen ſin, peepeſchi eeſtahjotees ſlidenam zełam, ar augſchminetàm ledus naglam iſpalihdſetees, bet pee mums tahds ſirga ſlihdeſchanas nowehrſchanas weids maſ jeb warbuht nemaſ naw paſihſtams. Tas iſſkaidrojams ar to, ka mehs wiſpahri par ſirgkopibu, bet ſewiſchki par ſirgu apkalſchanu, łoti maſ intereſejamees, kaut gan nereti tadehł zeeſcham leelus ſaudejumus, braukdami ſlidenâ zełâ ar neaſu apkalumu.

E. Ritmanis.

Tehrauda riteni ſaimneezibas rateem.

Tagadejà technika laukſaimneekam peedahwà ſaimneezibas ratus ar gumijas riteneem, kà automobileem, tà ari tihra tehrauda ratus. Deemſchehl tikai iſnehmuma gadijumâ laukſaimneeks war tahdus ratus eegahdatees. Pehdejâ laikâ Wahzijâ ſahk iſplatitees ſaimneezibas ratu normaliſeti tehrauda riteni. Pahrdoſchanâ ſchee riteni nahk ar waj beſ aſim, kas beſ kahdàm pahrbuhwem ir peelaikojami jebkuram ratu tipam. Preekſchejo ritenu zaurmehrs 1 metrs, pakałejo ritenu zaurmehrs 1, 2 metri, t. i. apmehram tahds pat, kà paraſti leetoteem koka riteneem. Bet galwenà leeta ir ta, ka **tehrauda ritenu komplekts kopâ ar aſim makſà pat maſleet lehtaki, kà atteezigu koka ritenu komplekts ar aſim.**



Eſmu redſejis wairakus ar tahdeem riteneem apgahdatus ratus un nowehrojis wairakas ſcho ritenu preekſchrozibas. Tehrauda riteni ir **weeglaki** par koka riteneem. Ritena loks un iſleeks, kura widus paſtiprinats ar normala platuma ritena reepu (ſk. ſihm.) no ſewiſchki iſturiga tehrauda. Pa zeetu zełu tahds ritenis ripo taiſni tapat, kà koka ritenis; pa brugetu eelu ſiteeni ir mihkſtaki, kà pee koka riteneem. Brauzot pa mihkſtu ſemi, riteni uſnem ſpeedeenu wiſâ awâ platumâ, tà ka **braukſchana pa uſartu lauku waj jauneem ſehjumeem neſagahdà ſewiſchkas gruhtibas un atſtahj gruhti manamas pehdas.** Pateizotees leelam loka platumam un kruſteniſkeem ſpeekeem, ſchahds ritenis ir łoti iſturigs pret ſahniſkeem ſpeedeeneem. Pagahjuſchâ rudenî kartupełu nowahkſchanas laikâ redſeju, ka ſaimneezibas rati ar koka riteneem nogrima gandrihſ lihdſ aſim, kamehr rati ar tehrauda riteneem un tik pat ſmagu weſumu aiſbrauza beſ gruhtibam.

Protams, tahdi rati taupa ari lauku zełus, bet winu eeeeſchanàs Latwijâ ir atkariga no zenam, par kahdam muhſu fabrikas tos waretu pahrdot.

A. Upmalis.

Lauku ſeeweetei.

Paplaſchinatà mahjturibas padomes ſehde.

7. janwarî Latw. Laukſ. Zentralbeedribas telpâs notika paplaſchinata mahjturibas padomes ſehde, kurâ peedalijàs mahjturibas inſtruktores, padomes lozekles, pahrſtahwes no mahjturibas beedribam un zentralbeedribas mahjturibas nodalas darbineezes. Sapulzi atklahja L. L. Z-bas waldes loz. J. Gulbits. Par ſapulzes waditaju eewehleja agr. O. Stakli, bet ſekretari R. Silinu.

Kauzmindes mahjturibas ſeminara direktriſe agr. O. Stakle refereja par tematu — „Kahds wirſeens eeturams uſturas jautajumos.“ Pehz L. L. Z-bas grahmatwedibas biroja dateem redſams, ka pehdejos 5 gados uſ laukeem leelako teeſu patehrè labibas un galas produktus, bet no dahrſajeem leeto gandrihſ weenigi kartupelus. Schahda weenpuſiga un konzentreta bariba ir organiſmam kaitiga un iſmakſà pahrleezigi dahrgi. Turpretim pahrraudſibas beedribâs eſoſchâs ſaimneezibâs uſtura weelu ſamehri ir eewehrojami groſijuſchees. Pee referata peenehma ſekoſchas teſes: Nemot wehrâ, ka laba weſeliba un darba ſpehjas ir atkarigas no baribas, galwenà wehriba peegreeſchama weenkahrſchi, dabigai baribai, eerahdot redſamu weetu dahrſajeem un augleem uſturâ, ka ari wiſpahrigi eerobeſchojams uſtura weelu daudſums. Sakarâ ar Latwijai peeſchkirto bekona ekſporta kwotu Anglijas tirgû, ir paredſams nodroſchinat zuhkgalas tirgus, tamdehl lauku mahjſaimneezibâ zuhkgala aiſweetojama ar zitu mahjkuſtonu, galwenàm kahrtam, leellopu galu.

Pehz tam Zentralbeedribas mahjturibas inſtruktore H. Birſina refereja par mahjturibas weizinaſchanas beedribam un ko winas war dot ſawàm beedrenem. Semneeku ſeeweetei mahjturibas weizinaſchanas beedribam buhtu peegreeſchama leelaka wehriba un tahdas buhtu nodibinajamas katrâ pagaſtâ. Mahjturibas weizinaſchanas beedribas mahza, kà wislabaki noſtahdit mahjſaimneezibu un kahdus produktus wiſiſdewigaki pahtehret ſawàm wajadſibam. Pazelts jautajums par dahrſaju un auglu koppahrdoſchanu, ko nolemj uſtizet Zentralbeedribai. Tapat Rigâ nodomats noorganiſet pahrdot rokdarbus, kurus pehdejâ laikâ manami peepraſa.

Pehz referateem ſekoja dſihwas debates. Tajâs paſtrihpoja, ka uſ laukeem par mahjturibu intereſe leela. Beeſchi laukſaimneezes paſchas uſmeklè inſtruktores, lai pahrrunatu, kas darams mahjſaimneezibâ. Mahjturibas weizinaſchas beedribu waldem jakkuhſt aktiwakàm, jo beeſchi inſtruktores newar jauninajumus eeweſt, kad waldes tàs neatbalſta. Daudſas runatajas aprahdija, ka mahjſaimneezibas weizinaſchanas beedribâs pahrrunaami un iſtirſaſami wiſi jautajumi, kas ſkar ſeeweeti. Jo beeſchi tagad lauku ſeeweetes uſnemas „aiſſtahwet“ pilſehtu ſeeweetes un tàs organiſazijas, kuras no lauku apſtahkleem neka neſin. Scho atſinumu padome uſnehma atſauzigi un nolehma dibinat ſpezalu lauku ſeeweeſchu organiſaziju, kas aiſſtahwès lauku ſeeweetes intereſes kà eekſchſemê, tà ari ahrſemês. Organiſazijas komiſijâ eewehleja Opman, Ofis, H. Birſin, Kuſi, Janſon, Wihkſni un O. Stakli. Komiſijai uſdewa iſſtrahdat ſtatutus un gahdat par pirmàs ſapulzes ſaſaukſchanu.

Pehz eepreekſchejo gadu parauga laukſaimneezìſchu kongreſu nolehma ſaſaukt 4. martâ. Deenas kahrtibu uſdewa iſſtrahdat Zentralbeedribai. Padome weenbalſigi weenojàs, ka wisdrihſakâ laikâ noorganiſejama mahjſaimneezibas produktu koppahrdoſchana, kà auglu, dahrſaju, eewahrijumu, rokdarbu u. t. t. Wajadſigos preekſchdarbus uſdewa weikt Z-bas mahjturibas nodalai.

8. janwarî Kauzmindes mahjturibas ſeminara telpàs, Baſnizas eelâ 4-a notika mahjturibas inſtruktriſchu apſpreede, kurâ peedalijàs wiſas Z-bas mahjturibas inſtruktores. Wirsinſtruktore H. Birſina refereja par pagahjuſchà gada darbibu, uſſwehra, ka intereſe pehz mahjturibas iſglihtibas peeauguſi. Pehz tam ſekoja ſinojumi un referati par turpmako darbibu.

Nodibinata Lauku ſeeweeſchu beedriba.

Lauku ſeeweeſchu beedribas dibinaſchanas komiteja noturejuſi pirmo ſehdi, kurâ pahrrunati un iſſtrahdati ſtatuti jaundibinamai lauku ſeeweeſchu organiſazijai. Organiſazija ſaukſees — lauku ſeeweeſchu beedriba un tajâ warès eeſtahtees wiſas lauku ſeeweetes. Pilſehtas ſeeweetes uſnems tikai ar ſinameem noteikumeem un eerobeſchojumeem. Beedribas mehrki: weizinat lauku ſeeweetes garigo un fiſiſko attihſtibu; aiſſtahwet tàs intereſes, pee waldibas, paſchwaldibam un ſabeedribâ; ſneegt padomus, moraliſku un materialu palihdſibu ſeeweetem daſchados winu dſihwes kritiſkos brihſchos; ruhpetees par behrnu aiſſardſibu un pareiſu audſinaſchanu; weizinat mahjturibu un mahjruhpneezibu; repreſentet lauku ſeeweetes eekſchſemê un ahrſemês. Scho mehrku ſaſneegſchanai beedribai atlauts iſdot un iſplatit periodiſkus iſdewumus; noturet preekſchlaſijumus, ſarihkot publiſkas ſanahkſmes; atwehrt ſkolas, weſelibas kopſchanas punktus, padomdoſchanas birojus, behrnu patwerſmes; organiſet fiſiſkàs audſinaſchanas pulzinus; dibinat palihdſibas fondus un wahkt preekſch ta lihdſeklus ar daſchadeem iſrihkojumeem, eemakſam, ſeedojumeem u. t. t. Statutus drihſumâ eeſneegs apgabalteeſai regiſtreſchanai.

Biedribu dzīve.

Jaunas vaislas buļļu stacijas. 1931./32. visā Latvijā caur visām centralām organizacijām ierīkotās un pastāvošās vaislas buļļu stacijās no visām zem lopkop. pārraudzības esošām 131.822 govīm kopzumā aplecinatas **41.449** govis vai **31,5** %. Bez tam pie privatiem staciju buļļiem aplecinatas apmēram **5** %. Neskatoties uz to, būtu ļoti no svara aplecinat pēc iespējas vēl vairāk govju pie tīrasiņu buļļiem un atstāt audzešanai tikai stacijas buļļu pēcnācejus, ko atsevišķas lopkop. pārraudzibas biedribas noteikti izved dzīvē. Interese uz sugas lopu izkopšanu un vaislas buļļu staciju ierīkošanu vienmēr pastāv liela. Pēdejā laikā ar Latv. Lauksaimniecibas Centralbiedribas vidutajibu noorganizetas un ierīkotas 6 vaislas buļļu stacijas pie sekošām biedribām: 1) Jaunraunas, 2) Saukas-Atvasc, 3) Briņķu, 4) Vietalvas-Odzienas II., 5) Zūru un apkārtnes un 6) Dundagas IV. lopkopibas pārraudz. biedribām.

Mājturibas padome. L. L. Centralbiedribas mājturibas padomē darbojas kā locekļi sekošas personas: agr. O. Stakle, doc. P. Starcs, doc. P. Rizga, H. Birziņa, M. Ķenģis kdze, L. Kalniņa, A. Reveliņa kdze, A. Osis-Stundas kdze, A. Dzenitis kdze, Dr. A. Jansona kdze, A. Vīksne, Ž. Blumberga kdze, J. Gulbits, J. Irbe, E. Āboliņa, M. Reinhard, M. Strauss kdze, A. Liepiņa, V. Kupčs kdze, A. Peize kdze, E. Ķuze kdze, agr. M. Opman kdze, A. Gulbit kdze. L. L. Centralbiedribas valde nolēmusi bez augšminetiem no jauna uzaicinat par mājturibas padomes locekļiem sekošas personas: 1) K. Varkalis kdzi — Saikavas Kamatauskās, 2) A. Krievs kdzi — Priekules I. pak. pamatskolā, 3) L. Krama jkdzi — Lubanas Lāčudruvās, 4) L. Vidušs kdzi — Praulienas Ješkās, 5) J. Gauja kdzi, 6) E. Laursona kdzi, 7) T. Putnis kdzi — Ērģemes Bozenos, 8) L. Eizentals jkdzi — Priekuļu lauksaimn. vidusskolā.

Ražosim bekonu vienmērigi visu cauru gadu. Regulejot bekona importu, Anglija piešķīrusi Latvijai kvoti (kontingentu) apm. 4000 bekona cūkas mēnesī. Šis skaits nevienu mēnesi nevar būt lielaks, ne ari mazaks. Gadijumā, ja Latvija piešķirto kvoti nevarēs pildīt — to attiecigi tālak samazinās, kas nopietni kaitēs ražošanas apmēriem mūsu cūkkopibā.

Visgrūtak šinī gadā kvoti varēs pildit julijā, augustā un zeptembrī, pa daļai ari martā. Tapēc L. L. Centralbiedriba aizrāda visiem lopkop. darbiniekiem un lauksaimniekiem, ka kvotes pildišana katrā ziņā jāpanāk. Šinī nolūkā nepieciešami lielaku skaitu sivenu aizturet nobarošanai bekonam. Kur pašu saimniecibās sivenu nepietiktu, tādi iepērkami apkārtnes saimniecibās. Nepieciešama sivenu visrūpigakā kopšana, lai samazinatu sivenu mirstibu. Visas saimniecibā esošās sivenu mātes laikā aplecinamas pie staciju kuiļiem. Cūku skaitu attiecigi pavairot nav nekāda riska, jo tauku un speķa imports ir pilnigi izbeigts. Ari armijas vajadzibām cūkgaļu un speķi iepērk iekšzemē. Ir izredzes, ka ari Krievija iepirks Latvijā speķa cūkas. Var noteikti ceret, ka Zemkopibas ministrija darīs visu iespējamo, lai lauksaimnieki saņemtu ar likumu garantetas cenas par bekona cūkām. Saņemot garantetu cenu, bekona cūku audzešana var labi atmaksaties. Jarūpejas, lai bekona cūku beigu dzīvsvars nepārsniegtu **85—90** kg, jo pretejā gadijumā barokļus var iedalit šķirās, par kurām nav paredzeta garanteta cena.

Kursos, priekšlasijumos un apspriedēs noteikti jaaizrāda, ka ari turpmakos gados japieliek visas pūles, lai pārdodamo bekona cūku skaits vienmērigaki sadalitos pa gada atsevišķiem mēnešiem.

Zvārdes mazsaimniecibu veicināšanas biedriba. 1932. g. decembrī L. L. C. Kopdarbibas nodaļa izdarijusi obligatorisko reviziju Zvārdes mazsaimniecibu veicināšanas biedribā. Sākumā ta darbojusies kā L. M. Veicināšanas biedribas nodaļa, bet **1927.** g. decembrī reģistreta Liepajas Apgabaltiesā kā patstāviga biedrība un ievesta kooperativu sabiedribu reģistrī. Pašlaik biedriba apvieno **21** biedri. Viņas darbiba galvenā kārtā izpaužas lauksaimniecibas mašinu koplietošanas punkta, labibas kaltes un vaislas stacijas uzturešanā un izmantošanā. Koplietošanas punktā novietotas **13** mašinas, kopvērtibā par apm. Ls 2500 —. Mašinas par ļoti mērenām, pašreizejiem apstākļiem piemērotām, lietošanas maksām izmanto kā biedribas biedri, tā ari nebiedri. Sevišķi intensivi nodarbina graudu šķirojamās mašinas, jo telpas mašinu nodarbinašanai piemērotas un bez tam pie reizes izdeviba graudus ari izkaltet. Kaltes būve biedribai izmaksajusi Ls **5000,—**. Būves izdevumu segšanai saņemts no Zemkopibas ministrijas kā neatmaksajams pabalsts Ls **1000,—** un aizdevums no Valsts zemes bankas Ls **3000,—**. Pie kaltes būves daudz darba veikuši biedribas biedri klaušu kārtā. Kalte darbojas ļoti labi un ir kļuvusi pazīstama lauksaimniekiem plašakā apkārtnē. Kalte uzbūveta uz b-bai piešķirtas zemes (apm. 1 ha).

Agrakos gados b-ba sarīkojusi ari publiskus izrīkojumus, biedru vakarus un lauksaimniecibas rakstura priekšlasijumus, bet pēdejā laikā no tiem atturas. Biedribas bilances kopzuma uz 1932. g. 1. janv. ir Ls **9312,69**. Pašu līdzekļi sastāda **56,8 %** no bilances. Darbibas panākumi materialā ziņā visumā apmierinoši. R. L.

Lauksaimniecibas darbiem strādnieku trūkst ari ziemā. L. L. Centralbiedribas darba birojs informē: Ziņojumi par darba apgādēs reģistrētiem bez darba esošiem strādniekiem rāda, ka bezdarbnieku skaits pilsētās, salīdzinot ar pagājušo gadu, šogad nav mazinajies. Tautas labklājibas ministrija izdevusi rīkojumu par valdibas piemaksām bezdarbnieku nodarbinašanai lauksaimniecibā. Vareja domat, ka minetie divi apstākļi — lielais bezdarbnieku skaits pilsētās un valdibas premijas par viņu nodarbinašanu lauksaimniecibas darbos — palīdzēs novērst strādnieku trūkumu uz laukiem un mazinās bezdarbnieku rindas. Šīs ceribas tomēr nav attaisnojušās. Neskatoties uz bezdarbnieku pieplūdumu pilsētās, lauksaimnieku pieprasijumus pēc darba spēka nevar apmierinat. Salīdzinot ar pagājušo gadu, šogad bezdarbnieki iziet uz laukiem daudz mazakā skaitā. L. L. Centralbiedrības darba birojā pagājušā gada bezdarba sezonā, laikā no zeptembra līdz janvarim, bija noslēguši laukstrādnieku darba līgumus pāri par 400 bezdarbnieku, šogad turpretim taī pat laikā salīguši tikai 47 bezdarbnieki.

Katru gadu ap Ziemassvētkiem ir novērojams liels strādnieču trūkums, bet šogad trūkst ari vīrieši. Priekš- un pēcsvētku nedeļās strādnieku telpas birojā bija gandrīz tukšas. Darba apgāde uz biroja pieprasijumiem ir ziņojusi, ka krietns skaits bezdarbnieču — vieneniešu no darba apgādes izslēgts par atteikšanos iet uz laukiem, palikušas esot vairaku bērnu mātes, kas lauksaimniecibā nav piemērotas. Vīriešus no apgādes sūta, bet tie ierodas pāvisam niecigā skaitā.

Salīgšanu ļoti traucē ari starpiba starp pieprasito un piedāvato algu. Lauksaimnieku piedāvajumi grozas ap Ls **15,—** mēnesī ar nelielām svārstibām uz vienu vai otru pusi, bet strādnieki (-ces) pieprasa Ls **20,—** līdz Ls **30,—** mēnesī. Sākot ar janvari sevišķi augstas algas pieprasa sievietes.

Vispār ar milzigajām valdibas pabalsta zumām bezdarba apkarošanai (Ls **12.000.000**) ir radīti apstākļi, ka bezdarbniekiem nav vairs nekādas vajadzibas uz lauku darbiem iet, jo valsts uzņēmumos viņi nostādīti priviliģetakā stāvoklī, nekā atrodas privato saimniecibu kārtigie strādnieki.

Mājas uzkopšanas kursi Rīgā. Moderna dzīvokļa iekārta prasa piemērotas zināšanas viņa pastāvigai kopšanai un kārtibā uzturešanai. Lai novērstu šo trūkumu, Latvijas Lauksaimniecibas Centralbiedriba periodiski sarīkos praktiskus un

teoretiskus kursus mājas uzkopšanā, veļas un apģērba kārtībā uzturešanā, pievienojot vēl lekcijas par kurinašanu un istabas puķu kopšanu. Pirmie kursi — 10 dienas gari — notiek no 12.—25. janvarim. Mācibas notur vakaros no pulkst. 5—9. Tuvakas ziņas un pieteikšanās Ārpusskolas izglītibas nodaļā, Baznicas ielā 4-ā, dz. 6. Tālr. 26317.

Kooperacijas darbinieku sagatavošana. Latvijas Lauks. Centralbiedriba, sakarā ar notikušiem kooperacijas darbinieku kursiem nolemusi: turpmak šos kursus sarīkot divejadus — vienus tirdzniecibas darbiniekiem (veikalvežiem, pārdevejiem), otrus administrativiem — vēletiem darbiniekiem. Tapat L. L. Centralbiedribas valde nolēmusi lūgt C. S. „Konzums" administraciju, lai viņa uzliktu par pienākumu saviem revidentiem: a) norādit to kooperativu attiecigiem darbiniekiem, kuru darbiba ir neapmierinoša vai veikali slikti ierīkoti, ka viņiem nepieciešami apmeklet attiecigos nedeļu garos atkārtošanas kursus; b) iesūtīt C-bas kopdarbibas nodaļai to darbinieku sarakstu līdz ar adresēm, kas slikti veic savu darbu, aprādot ari, kādas kļūdas un trūkumi pielaisti. Bez tam valde nolēmusi papildināt turpmako kursu programu: c) ar informaciju par L. L. Centralbiedribas darbibu vispār, kā ari par to, ko viņa var darit patēretaju kooperaciju veicināšanā; b) nolasit dažas lekcijas par mājturibas un sīkiem lauksaimniecibas un mājsaimniecibas darba rīkiem; c) ja būs iespējams, iekārtot skatu logu.

Kādas mašinas izmēģina Priekuļu mašinu izmēģināšanas stacijā. Uz 1. maiju 1931. g. izmēģināšanā atradās 39 mašinas, no kurām daļa iesūtita gada beigās 1931. g. izmēģināšanai vasaras sezonā un daļa tādu mašinu, kuru izmēģināšana iesākta iepriekšejos gados, bet vēl nebija noslēgta līdz 1931. g. 1. maijam. Pagājušā gadā klāt nākušas pavisam 35 mašinas. 1931. g. izmēģināšanā atradās pavisam 74 mašinas, kuras sadalamas sekošās grupās: 1) Zemes apstrādašanas rīki: a) arkli kopsumā 21, no tiem palikuši izmēģināšanā no iepriekšejiem gadiem 9 un no jauna klāt nākuši 12: Rud. Baechera 2 svārstigie arkli BMHI2St un BSHI2St; Razevska 5 svārstigie — 5A,F, TA2, pārlabotais PR un Olivera tipa, un 1 rāmja 2 lemešu arkls RA7; Sab. Metalists 3 svārstigie — 14A, Konzums, Rekords un 1 rāmja vienlemešu arkls Foks; b) ecešas kopsumā 16, no tām 14 palikušas izmēģināšanā no iepriekšejiem gadiem un 2 no jauna klāt nākušas: L. L. Centralbiedribas 1 priekšrati sējumu ecešiņām, Sab. Metalista 1 eceša ar pārstādamu zaru slīpumu; c) kultivatori — no agrakiem gadiem nebija palikuši un klāt nācis tikai 1 — Sab. Metalista II zaru atsperu kultivators; d) 1 ekstirpators Baechera BCE9N palicis no iepriekšejiem gadiem, klāt nav nācis neviens. II. Sējmašinas no agrakiem gadiem nav palikušas; klāt nākusi 1 graudu sējmašina — modelis no izgudrotaja Zaula (Latvijā). III. Kartupeļu raceji no agrakiem gadiem nav palikuši, klāt nācis 1: Kuxman fabrikas Ideal-Rekord. IV. Sakņaugu rušinataji un cēleji: a) rušinataji kopsumā 3, no tiem 1 kaplis palicis no iepriekšejiem gadiem un klāt nākuši 1 Siva kaplis un Sab. Metalista 1 divrindu rušinatajs; b) cēleji no agrakiem gadiem nav palikuši, no jauna klāt nākuši 7: Rud. Baechera RVHI, Mlčkovsky PV, Valtera un Kupfera, Racevska, Metalista Palīgs, Molina un Sacķa V. Ražas novākšanas mašinas: a) zāles pļāveji kopsumā 2, no tiem 1 palicis no agrakiem gadiem un no jauna klāt nācis 1 Internationa lHarvester Ko, b) labibas pļāveji kopsumā 3, no tiem 2 palikuši no iepriekšejiem gadiem un no jauna klāt nācis 1 International Harvester Ko., c) grābekļi tikai 1, kas no jauna klāt nācis (Carlsons siena rausejs № 5). VI. Trijeri kopsumā 8, no tiem 6 palikuši no iepriekšejiem gadiem un 2 pienākuši klāt (Mayera fabrikas augstražibas trijeri M klases N. 1 vasaraju un ziemaju). VII. Dažadas mašinas un izmēģināšanas objektivi; 2 graudu pārslotaji, 1 sakas, 1 mēslu ārditajs un 1 grāvju racejs palikuši izmēģināšanā no agrakiem gadiem. No jauna klāt nākuši 3 dažadi mašinu aptīrišanas līdzekļi (1 vācu un 2 Latvijā ražoti) un 1 graudu kalte (Igauņu Viku). Pagājušā gadā izsniegtas pavisam 40 atsauksmes. Pār pārējām mašinām pa daļai izmēģināšana nobeigta un ari pa daļai apstrādati izmēģināšanas materiali, bet daļa no šīm mašinām ir tāda, kuru izmēģināšana ir jaturpina nākošā gadā.

Swarigakais paſchu ſemê.

178.500 tonnas zukurbeeſchu jau peeŗemtas Jelgawas un Kruſtpils fabrikâs, tà kà war ſagaidit, ka no Latwijâ raſchotàm beetem eeguhs apm. 25.000 tonnas zukura. Tà kà ar zukurbeetem bij apſehti 8.280 hektari, tad zaurmehra raſcha no hektara 1932. g. ſaſneeguſi 21,5 tonnu.

6. janwarî Jelgawâ notikuſchajâ zukurbeeſchu audſetaju kongreſâ peeŗemta weſela rinda lehmumu, no kureem ſwarigakee ſekoſchee: 1) Beeſchu audſetaji uſ wisnoteiktako proteſtè pret turpmako zenu paſeminaſchanu zukurbeetem un praſa, lai Saeima atzeltu ſawu lehmumu par 5 proz. atſawinaſchanu no ſamakſas par nododamàm zukurbeetem. 2) Zukurbeeſchu audſetaju pahrſtahwis peelaiſchams pee wiſeem beeſchu nodoſchanas darbeem, kà beeſchu ſwehrſchanas ſtazijâs, fabrikâs, upju peeſtahtnês, kà ari netihrumu prozentu noteikſchanâ. 3) Pełna, kahdu dod no ahrſemem eewestàs zukurbeeſchu ſehklas, eeſkaitama ſewiſchkâ zukurbeeſchu ſehklas fondâ, kura lihdſekli iſleetojami weetejàs ſehklas audſeſchanas weizinaſchanai un eepirkſchanai. 4) Zukura fabrikam jauſlabo peewedzeli pee fabrikam un beeſchu noweetoſchanas kanaleem un laukumeem. 5) Leelupes baſeinâ atſtahjama lihdſſchinejà zukurbeeſchu nodoſchanas kahrtiba, peeŗemot beetes uſ weetas un fabrikai uſņemotees beeſchu tranſportu. 6) Salehtinams dſelſszeła tarifs graiſijumeem un filtrpreskalkim.

Peemakſas ſweeſtam lihdſ 1. julijam jau ſinamâ mehrâ nodroſchinatas, jo miniſtru kabinets peeŗehmis ſemkopibas miniſtrijas 1933./34. g. budſcheta projektu, kurâ paredſetas nepeezeeſchamàs peemakſu ſumas no 1. apriła lihdſ 1. julijam 1933. g. Lihdſ ſchim datumam, kà ſinams, pagaidam ſpehkâ zenu garantiju likums, kuru iſdewa uſ 1 gadu. Semneeku ſaweeniba eeroſinajuſi ſcho likumu jau tagad pagarinat uſ 1 gadu, lai jauno budſchetu Saeimâ peeŗemot tuhliņ waretu eetilpinat tajâ peemakſam nepeezeeſchamàs ſumas, un lihdſ ar to muhſu lopkopjos raſtos droſchibas ſajuhta, kas nepeezeeſchama muhſu ſwarigakàs ekſportnoſares uſtureſchanai. Jau tagad ſkaidrs, ka apſtahkli ſweeſta tirgû ſchogad wehl nelaboſees un ka beſ walſts zenu garantijam ſweeſta ekſportam draud ſabrukums, kas ſmagi atſauktos neween uſ lauksaimneezibu, bet ari walſts ſaimneezibu.

Muhſu ahrtirdſneezibas ſkaitli par 1932. g. pirmeem 11 mehneſcheem rahda, ka ſweeſta ekſports iſtaiſa ne maſak kà 32,5 proz. no kopiſweduma wehrtibas. Ja nebuhtu walſts peemakſu, tad ſchajos 11 mehneſchos uſ ſweeſtu ween lauksaimneeki buhtu ſaudejuſchi 15,5 milj. ls, jo iſweſtà ſweeſta wehrtiba ſamaſinajuſees no 45,1 milj. uſ 29,6 milj. ls. Sweeſta ekſportam muhſu ahrtirdſneezibâ peekriht tagad daudſ leelaka loma, kà peem. kokeem, kas ar 20 proz. ſtahw otrâ weetâ. W.ſu pretſchu ekſportà kopwehrtiba ſchajos mehneſchos iſtaiſtjuſi 90,6 milj. ls (1931. g. taî paſchâ laikâ 153,1 milj.), bet importa — 75,1 milj. ls (166,9 milj.), tà kà radees 15,5 milj. ls leels ekſporta pahrſneegums pahr importu (pehrn taî paſchâ laikâ bij wehl 13,8 milj. ls leels iſtruhkums). Latwijai, kurai naw nekahdu zitu bagatibas awotu, kà ween tàs eedſihwotaju darbs, jau ſen bij laiks peegreeſt nopeetnaku wehribu ahrtirdſneezibas iſlihdſinaſchanai, kà to jau ſen praſija muhſu lauksaimneeku aprindas. Ja tas buhtu jau agrak eewehrots, tad Latwijas ſaimneeziſkais

stahwoklis nebuhtu ne uf pusi tik smags, kà tagad, un mums buhtu eewehrojamas reserwes nebaltàm deenam. Tamdehl jo swarigaki usturet scho ahrtirdsneezibas aktiwitati wismas nahkotnê un darit wisu daudsmas eespehjamo, lai muhsu eksportnosares nebuhtu speestas saschaurinatees.

Daugawas spehkstazijai par isdewigako weetu pehz isdaritajeem urbumeem atsihts Kegums pee Aiskraukles, kamehr Dole israhdijusees tiklab techniskâ, kà saimneeziskâ sinâ neisdewiga. Tamdehl sagaidams, ka spehkstaziju zels pee Keguma.

Sabeedriskos mescha isstrahdaschanas darbos, eestahjotees salam un seemas zeļam, pehz tautas labklahjibas ministra W. Rubuka paskaidrojuma nodarbinàs 4.000 kokmaterialu zirteju ar 120 grupu waditajeem, 1500 kokmaterialu wedeju — sirdsineeku un 1500 kokmaterialu krahweju un iskrahweju no wagoneem.

Gaļas eksports pag. gadâ samasinajees par 56 proz., jo uf ahrsemem iswesti tikai 1.084.303 kg. gaļas un gaļas produktu, no tam 970 tonnas bekona (1931. g. eksportetas 1757 tonnas bekona).

Kuhdras pakaischus par 15 ls tonnâ, pluzinatus un saspeestus sainos, sagatawos tautas labklahjibas ministrija.

Semkopibas ministrija isstrahdajusi projektu grosijumu likumâ par eksportsweesta kontroli un isweschanu uf ahrsemem, paredsot, ka tuwakos noteikumus un techniskàs instrukzijas par kontroles darbibu, kà ari noteikumus par eksporta sweesta un ta gatawoschanai leetojamà peena kwalitates uslaboschanu isdod semkopibas ministrija. Tas israhdijees nepeezeeschams, jo muhsu sweesta kwalitate schoseem juhtami pasliktinajusees.

Peemaksat linkopjeem pee tagadejàm zenam 25 proz. un noteikt 1933. g. raschai par augstakà labuma schkeedru 1 latu kg., — schahdu prasibu iswirsijuschas latgaleeschu grupas.

Tà kà zenas pasaules tirgû tagad samehrâ semas, tad schis prasibas ispildot waldibai nahktos wehl peemaksat apm. 2 milj. (pee tagadejàm zenam peemaksà apm. 450.000 ls).

Tà kà Saeima kà maksimalo augļu likmi aisdewumeem noteikusi 8 proz., tad bankam ari wekselu diskontu nahzees pasеminat uf 8 proz. gadâ. Lihdstekus tam bankas pasеminajuschas no 1. janwara ari noguldijumu prozentus, kas swahrstas starp 4—6. Augstakàs likmes ir termina noguldijumeem, semakàs — beztermina un ihsa termina noguldijumeem.

Lihgumu par 450 tonnu leellopu gaļas eksportu uf Kreewiju noslehgusi akziju sabeedriba „Standartlini“. Lihguma pildischanai wajadsès apm. 3000 leellopu, pee kam janwarî nahksees nodot apm. trescho daļu, bet pahrejo lihds 1. martam. Par leellopu gaļu kreewi maksàs 36 snt. kg. franko robescha. Lauksaimneekeem wareschot maksat par leellopeem 6—7 ls kautswara pudâ. Kondizijas buhschot apmehram tahdas pat, kà intendanturai. Darijuma kopsuma sasneegs 150.000 ls.

Semgales lauksaimneeku zentralo organisaziju apweenoschanai esot panahkta weenoschanàs, kas wehl jaapstiprina Semgales lauksaimneeziskо organisaziju saweenibas un Semgales lauksaimneezibas zentralbeedribas pilnàm sapulzem. Jaunà organisazija saukschotees „Saweeniba Semgales lauksaimneezibas zentralbeedriba.“ Techniskàs darbibas wadiba atradischotees lihdschinejàs Semgales zentralbeedribas waldes lozekļa K. Bujana rokàs, bet sekretars buhschot Semgales lauks. organ. saweenibas sekretars A. Lauwa.

Starp Kursemes organisazijam weenoschanas turpretim naw panahkta un abas organisazijas nolehmuschas luhgt semkopibas ministri eerosinat isdot likumu dibinat Kursemê jaunu un weenigu lauksaimneezibas zentralorganisaziju, likwidejot abas lihdschinejàs.

Jautajumi un atbildes.

Jautajums № 5. Kaut kur tiku lasijis rakstu par peena dsesejamàs kastes eerihkoschanu, bet newareju atrast wehlak, kur tas bija drukats, kadehļ laipni luhdsu weenâ no nahkoscheem numureem eeweetot sihku tahdas eerihzes aprakstu un kà to pagatawot, jo tuwojotees waligakam laikam buhs eespehjams kaut ko no jauna uslabot un pagatawot.

Pehdejâ laikâ esmu nowehrojis, ka, eerihkojot seklàs kuhtis, wairs neleek katrai gowij atsewischku dseramo trauku, bet baribas galda preekschâ eerihko wisgaram sili, kurâ no reserwuara eeplubst uhdens. Kà praktiskaki un pee kahdeem baribas galdu samehreem schis jautajums buhtu weeglaki atrisinams dsilâ waj pusseklâ kuhtî kad no reserwuara buhtu domats silê eelaist uhdeni ar schluhteni. Kahds buhtu isdewigakais tahdas siles peestiprinaschanas weids pee baribas galdeem

Abonents R. St., Walmeeras pagastâ.

Atbilde 1. Peena dsesejamà kaste sihki aprakstita L. L. Zentralbeedribas technikas nodaļas isdotâ broschurinâ „Raschojeet tihru un labu peenu“. Maksà 10 sant. Issuhta pret markàs eesuhtitu wehrtibu un pasta isdewumeem.

2. Juhsu rakstâ minetà dsirdinaschanas sistema usskatama kà sawu laiku pahrdsihwojusi un tàs peeleetoschana mas attaisnojama, jo neisnahk daudś lehtaki par automatiskàs dsirdinaschanas eerihzi. Dsilàs kuhtis tiklab automatiskà, kà juhsu peewestàs sistemas eerihze gruhtaki eerihkojama, bet eerihkojot gumijas starpgabalus, ir eespehjama. Sihki aprakstit daschadàs dsirdinaschanas eerihzes schai atbildes rakstâ naw eespehjams, tam wajadsigs speziels plaschaks raksts „Latwijas Lauksaimneekâ“.

Jautajums № 6. Luhdsu paskaidrot, no kam zeļas zehrmes kumeļeem, kà no tàm issargatees un kà ahrstet mahjas lihdsekļeem, kà ari, kahdas ir galwenàs pasihmes ar zehrmem slimojoscham kumeļam.

Abonents Eezawâ.

Atbilde. Kumeļi dabon zehrmes waj zita kahda weida tahrpus, ja tee usņem baribu waj uhdeni, kas aptraipiti ar mineto tahrpu olinam. Tas noteek schahdâ zeļâ, sa sirgu ismetumi, kas aplipuschi ar tahrpeem, aptraipa stallos baribu un uhdeni, wisbeeschaki un wisefektmigaki zehrmju isplatischanàs noteek wasarâ, kad sirgi uf ganibam ar ismetumeem aptraipa sahli un wispahr ganibas. Schahdos gadijumos, it sewischķi meetu tahrpu olinas ismestas ar mehsleem uf ahru un nokļuwuschas labwehligos apstahkļos (stalļa mehslos, mitràs, slapjàs ganibàs, peļķès un zitos stahwoschos uhdenos), pahrwehrschas masos tahrpinos, kuri ļoti kustigi un mitrumâ war isplatitees uf wisàm pusem. Schinî attihstibas stahwoklî tahrpini ļoti isturigi pret aukstumu, iskalschanu un desinfekzijas lihdsekļeem. Ja sirgs waj kumeļsch tahdus tahrpinus usņem ar baribu waj uhdeni, tad meetu tahrpu tahlakai attihstibai ir nepeezeeschami eekļuht no sarnu kanala asinis. Eekļuwuschi asinis, schee parasiti mehds eeperinatees asins trauku (arteriju) seenàs. Lihds ar to asinstrauku seenas usbeesnè, paleek nelihdsenas, eestahjas seenu sastrutojums un pamirums, pee kam tad schahdos nomiruschos audos war sastapt meetu tahrpu embrionus. Lai embrioni sawu attihstibu waretu pilnigi nobeigt un waretu kļuht par wairoschanàs spehjigeem, tad teem janokļuhst no jauna atpakaļ sarnàs. Pasihmes ir schahdas: saslimuschee sirgi un kumeļi ,neskatotees daschreis uf labu apetiti, sahk nowahjet, darbâ ahtri nogurst un swihst. War nowehrot it beeschi smirdoschas zaurejas, kas daschreis eesarkanas no peejauktàm asinim. Nereti ir paaugstinata temperatura un drudsis, azu un nahsu gļotahdinas paleek bahlas. It beeschi war nowehrot ari pee kumeļeem un leeleem sirgeem wehdera graises — kolikam lihdsigas — un pat daudsreis trauzejumus nerwu sistemâ, kà krampjus, pakaļejo kahju stihwumu un sawadu grihļoschanos (kumeļi eet it kà wilkdami pakaļejàs kahjas) un pat kahju paralisi.

Lai issargatos no schis sehrgas, tad wispirms jaruhpejas par

ſauſàm ganibam, jo ſauſàs weetàs olinas neſpehj tik labi attihſtitees. Stalla mehſli jadeſinfizè, tos aplejot ar wara witriolu waj apkaiſot ar nedſehſto kalki. Kas atteezàs uſ zehrmju ahrſteſchanu, tad eedarbojas deeſgan labi wemjamais akmens (Tartarus ſtibiatus); kumeleem jadod no 2—5,0 dewumâ, leeleem ſirgeem no 10 lihdſ 15 gr. Schis lihdſeklis jaiſkauſè nowàhritâ uhdenî un japeelej dſeramam uhdenim. Wehl labaki eedarbojas arſeniks, bet ſcho lihdſekli beſ ahrſta parakſta no apteekam neiſdod. Wislabaki buhtu eeteizams, pirms kertees pee ahrſteſchanas, noſkaidrot zaur mehſlu iſmekleſchanu, ar kahdu tahrpu weidu kumeli ſlimo. Tas tamdehl wajadſigs, ka kumeļu attahrpoſchana no meetu tahrpeem praſa pawiſam zitu, daudſ nopeetnaku un gruhtaku lihdſeklu peeleetoſchanu, nekà tas ir, kad kumeli un ſirgi ſlimo ar zehrmem.

Wet. ahrſts K. Ahtrens.

Jautajums № 7. 30 pehdas platai un 50 pehdas garai ehkai ar 2 pehd. beeſàm ſeenam gribu leet dſelſs betona greeſtus. Uſ greeſteem weenâ galâ nahk berami kartupeli apm. 3 pehdas beeſâ kahrtâ, bet otrâ galâ leekama lopbariba ſalmi un ſeens apm. 15 pehdas augſtâ pantâ. Zik leelas ſijas un zik beeſi jaleek? Kahdâ kahrtâ jaleek dſelona drahtis un zik daudſ to wajaga? Zik beeſu kahrtu wajaga paſcham betonam un kahdâ ſaſtahwâ? Kahdi apakſchâ jaleek ſtabi, zik reſni, kà tee japagatawo un no kahda ſaſtahwa? Stabus paſchâ widû ſem greeſteem newar noweetot, bet gan 3 pehdas no widus rehkinot uſ weenu waj otru puſi, lai widû paliktu zelſch zaurbraukſchanai. Zik iſmakſatu 1 kw. metra ſchahdu greeſtu?

„L. L.“ abonents.

Atbilde. Naw eeſpehjams atbildê ſneegt iſſmeloſchus paſkaidrojumus par jautajumâ mineto greeſtu iſbuhwes techniſkeem jautajumeem. Dſelſsbetona greeſtu iſbuhwei nepeezeeſchams projekts un konſtrukzijas aprehkins, pretejâ gadijumâ naw droſchibas par ſchahdu greeſtu iſturibu. Wajadſigo projektu un aprehkinu ſaſtahdit uſnemas L. L. Zentralbeedribas buhwtechniſkais birojs. Schahdu greeſtu iſmakſa, eeſkaitot darbu un materialu war ſaſneegt Ls 6,— lihdſ Ls 8,— 1 kwadratmetrî. Iſſtrahdajot greeſtu projektu, nepeezeeſchams ari ſinat, kurâs weetâs un zik daudſ war likt ſtabus, jo tas noteiz greeſtu konſtrukzijas atſewiſchko daļu dimenſijas.

J. K.

Grāmatu galds.

Valsts adresu kalendars 1933. gadam. Valsts statistiskā pārvalde Valsts adresu kalendara divpadsmitā gada izdevumā ievedusi dažas pārmaiņas. Ta saturā: Kalendarijs. Mednieku un zvejnieku kalendars. Mēri un svari. I. — Valsts iestādes: Valsts Prezidents un Prezidenta sekretariats. Ordeņu domes. IV. Saeima. Prezidijs, deputati, frakcijas, kommisijas. Saeimas kanceleja. Ministru kabinets. Ministri. Valsts kanceleja. Valsts statistiskā pārvalde. Latvijas telegrafa aģentura. Valsts tipografijas kanceleja. Visas ministrijas departamentu un nodaļu sadalijumā ar centralām un vietejām iestādēm un atbildigiem vaditajiem sekošā kārtībā: Ārlietu m-ja. Latvijas galvenās diplomatiskās un konsularās pārstāvniecibas ārzemēs. Diplomatiskais un konsularais korpuss Latvijā. Finanču m-ja. Latvijas banka. Zemes banka. Hipoteku banka. Autonomie uzņēmumi. Iekšlietu m-ja. Prefekturas. Apriņķu policija. Izglītibas m-ja. Latvijas universitate. Konservatorija. Akademija. Valsts biblioteka. Archivs. Mākslas muzejs. Vēsturiskais muzejs. Nacionalā opera, teatris. Kara m-ja. Pārvaldes. Štabi. Kur. Satiksmes m-ja. Dzelzceļu virsvalde. Direkcijas. Pārvaldes. Rajonu inženieri. Tautas labklājibas m-ja. Ārsti Valsts centralā ambulancē un rajonu ārsti. Kommisijas. Farmacijas pārvalde. Tieslietu m-ja. Latvijas notari. Zvērinatie advokati. Valsts kontrole. Sadalijums sekcijās. Zemkopibas m-ja. Virsmežniecibas. Veterinarpārvalde. Vietejās iestādes. Centralā zemes ierīcibas komiteja.

II. — Pašvaldibas iestādes: Apriņķu valdes un pagasti apriņķu iedalijumā. Pagastu attālums no dzelzsceļa piestātnes. Adreses. Valžu priekšsēdētaji un darbveži. Dažadas ziņas par pilsētām un iestāžu adreses.

III. — Vispārejā daļa: Satiksme. Dzelzsceļi. Stacijas. Maksa par braucieniem. Guļamvagoni. Kuģu satiksme Latvijā un ar ārzemēm. Autobusi. Pasts — telegrafs — telefons. Nodaļas ar darbibas laiku. Lietošanas noteikumi un tarifi. Kreditiestādes un dažadas citas iestādes. **Kalendars maksā Ls 6.**— kas jaiesūta reizē ar kalendara pasūtijumu Valsts statistiskai pārvaldei Rigā, Stabu ielā Nr. 12.

Saturs.

Iſdeweja: Latwijas Laukſaimneezibas Zentralbeedriba. Atbildigee redaktori: agr. J. Blumbergs un agr. J. Sudrabs.
Drukats Latwijas Laukſaimneezibas Zentralbeedribas drukatawâ, Rigâ, Baſnizas eelâ Nr. 4a.